

SALA DE LECTURĂ

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 2 (211), serie nouă. Miercuri 18 ianuarie 1995. Preț: 500 lei

Gabriela Melinescu

AȘTEPTAREA

Daniela
Crăsnaru:

«O MODALITATE
DE RECUNOAȘTERE
A VALORII»

A MURIT UN TÂNĂR MÂNIOS: JOHN OSBORNE

EUROPEAN DRINKS S.A RIENI

**S.C. EUROPEAN DRINKS S.A. RIENI BIHOR,
acordă:**

**Premii de 1.000.000 lei, 500.000 lei și 300.000
lei celor mai bune trei poezii având ca teme:**

➤ PAIUL FERMECAT EUROPEAN DRINKS și
URSULEȚUL EDRI

➤ ZI DE ZI consumați produsele EUROPEAN
DRINKS

➤ BUNĂ DIMINEAȚA, PORTOCALĂ! – slogan
referitor la sucurile gama PREMIUM ORANGE,
produse de EUROPEAN DRINKS

● Toate poeziile și materialele expediate rămân
proprietatea S.C. EUROPEAN DRINKS S.A. RIENI.

● Poezia se va expedia pe adresa S.C. TRANSIL-
VANIA GENERAL IMPORT EXPORT SRL, 3700
ORADEA, Str. Craiovei nr. 13 sau Str. Teatrului 1-2,
COMPLEX TRANSILVANIA

● **Termen:** 06.02.1995

● **Informații suplimentare la tel.** 059/137.501

Mântuitorii

de NICOLAE PRELIPCEANU

Din vechime și până azi, în lume s-a petrecut un con-
tinuu proces de atomizare, de sfărâmare a idealului mare în
mii și milioane de cioburi. Iisus Hristos a venit singur, o
dată, într-o tentativă supremă de a mântui întreaga omenire.
De la venirea Lui și Înălțarea Lui, cu toții o așteptăm pe ur-
mătoarea, căci nevoia de mântuire, de Mântuitor, e tot mai
mare, pe măsură ce ne îndepărtăm de rădăcinile acestei
lumi, de Dumnezeu. În veacul nostru, mai ales, totul s-a
atomizat. Până și războaiele mondiale s-au spart în mii de
cioburi pe care adunându-le la un loc, cu un mic efort, îl
poți recompune pe cel mai mare.

În marea nevoie de Mântuitor, apar mereu mântuitori
mai mici care, printr-un sacrificiu parțial, nu total precum
cel al lui Iisus, încearcă să ștergă de pe obrazele unor
popoare o pată sau alta. Aici, la noi, niște mântuitori au
fost, în ultimii 45 de ani, aceia care – altfel decât majori-
tatea oamenilor – au spus cizmei comuniste nu. Cu cât mai
mulți au fost acești oameni, cu cât mai decizi a-și sacrifica
liniște, cămin, uneori viață, cu atât mai multe păcate ale
noastre, ale celorlalți, au fost dacă nu șterse, măcar iertate.
Iar noi, ceilalți, mântuiți. S-ar presupune, deci, că
mântuitorii ne iubeau pe noi, ceilalți, căci altfel de ce ar fi
făcut ei gestul? Nu o dată, însă, în ultimul timp mai ales,
am avut ocazia să văd în ochii și să aud în glasurile unora
ce fuseseră pe listele acestora, de mântuitori, un adânc
definitiv dispreț pentru ceilalți, uneori chiar o ură susținută,
vie, la fel de vie pe cât fusese dragostea Mântuitorului pen-
tru cei nevrednici. (Am spus *în ultimul timp*, pentru că
aceia de la început, cei morți, sau aproape, în închisori erau
încă alături de adevăratul Mântuitor, mai știau ce este dra-
gostea de Dumnezeu și de semenii.) Și m-am întrebat dacă
ei nu făcuseră sacrificiul pentru a se salva doar pe ei înșiși,
spre a evada într-o lume (ceva) mai bună. Și am continuat:
iar dacă ar fi așa, de ce se trec pe listele de mântuitori? Și
mi-am răspuns: tocmai spre a-și continua opera de self-
mântuire până în ultimele pânze. Asta înseamnă că rămă-
nem mai departe în așteptarea Mântuitorului. Și noi și cei
care trec, din când în când, în ochii unora drept cioburi din
marea oglindă care l-a văzut o dată pe El.

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din
România
- Fundația Luceafărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*), Marius
Tupan (*redactor șef*), Eugen Uricaru (*redactor
șef-adjunct*), Ioan Es. Pop (*secretar general
de redacție*), Alexandru Spânu (*redactor*),
Olivia Marcu (*secretariat*), Maria Burcă
(*curier*), Florin Țone (*fotoreporter*)

Redacția și administrația:
Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 659.67.60.

Cont: Agenția Credit Bank, sector 2,
nr. 40.10.11.50.16 (lei) și
40.20.11.50.12.16 (valută)

Tehnoredactare computerizată:
INFO G.I.P.

Manuela Drăghici, Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile
poștale din țară. Revista noastră este înscrisă
în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

de PETRE STOICA

■ DORIN REICHEL (Bonn): „Ziua de 30
decembrie 1947 este prezentată de anumite
grupuscule zise apolitice, lipsite de probitate dar pro-
monarhiste, ca fiind data la care a fost instaurată
dictatura în România. Acest punct de vedere (...)
reprezintă un mare neadevăr istoric... (Vocea
României). Nene Reichel, vino grabnic în România,
avem nevoie de istorici de calibrul d-tale! ■ PETRE
MIHAI BĂCANU: „Numai în comunism poporul
nostru a suferit de frig. De când ne-am procopsit cu
trupele rusești, România a fost în criză de energie“;
„Evident că n-am ieșit din lunga iarnă rusească dacă la
5 ani de la revoluție îl vedem pe Iliescu, în fiecare zi,
pe toate canalele. Ne vorbește câte o oră despre cum
face el disidență din 1971“; ... „retragerea lui Ion
Iliescu ar fi un act patriotic. Am scăpa de iarna
rusească“. (România liberă) ■ „Cei mai mulți
oameni preferă să le fie tăiat un deget, decât să fie
concediați!“ (BLITZ Magazin) ■ ION CRISTOIU:
„În ciuda tobei propagandistice pe care o bat Ion
Iliescu și Nicolae Văcăroiu, guvernul nu e în stare să
rezolve nimic. Lipsit de un program politico-
economic încheiat, ros de dispute interne, dependent
de hărmlăia din Parlament, supus șovăielilor
prezidențiale, el nu poate duce nimic până la capăt. Cu
excepția, firește, a recepțiilor, organizatorii acestora
având deja o îndelungată experiență din anii
Ceașescu“. (Evenimentul zilei) ■ EUGEN ȘERBĂ-
NESCU: „...cum se explică faptul că președintele

Iliescu acceptă și se bazează pe sprijinul unui Vadim,
care îl regretă pe față și de fiecare dată pe Ceașescu,
în timp ce același Vadim îl sprijină pe Iliescu, care l-a
răsturnat pe Ceașescu, pe care Vadim îl regretă?“
(România liberă) ■ EUGEN DUCA: „Un popă
pedeserist a zdrobit mâna unei femei“. (Cotidianul)
■ MARIN ȘT. MIHAI: „Pentru că rata criminalității
porcinelor a crescut enorm de sărbători, Brigitte
Bardot va interveni în apărarea porcilor din România“.
(Ziua) ■ CALMANT MATER: „Mai tari decât orice
Nobel sau Oscar sunt Premiile Naționale ale revistei
«România Mare». Premiile ca premiile, da'
personajele sunt haioase“. (Academia Cațavencu)
■ IOAN GROȘAN: „Într-o democrație originală,
puțini țuțari nu intră în Parlament. Numai cei care nu
vor, nu intră“; „În general, când nu sfârșesc de vreo
boală a sistemului psiho-motor, țuțarii sfârșesc ca
ambasadori în Tunisia“. (Ziua) ■ RODICA
CIOBANU: „Ultima zi din acest an a sesiunii
Senatului s-a desfășurat sub semnul festivității“;
„Oliviu Gherman, președintele Camerei Superioare,
și-a ținut bilanțul în fața unei săli pline“; „Din
statistica domnului Gherman a lipsit însă cea a
deplasărilor în străinătate făcute de senatori, la care
totuși domnia sa deține recordul absolut“. (Adevărul)
■ LAURENȚIU SOLOMON: „Miron Cozma a făcut
Revelionul la Grenoblu“. (Ev. zilei) ■ „Într-un film
recent, Vasile Muraru trebuia să facă amor cu un
cadavru!“ (BLITZ Magazin).

Nevoia de limpezire

de LAURENȚIU ULICI

Sentimentul că, după un fel de vis frenetic și colorat, ne trezیم încet-încet într-o realitate, stătută și cenușie, în care parcă am mai trăit cândva, îl au probabil mulți români în clipa de față. Ceea ce-l provoacă poate să difere de la o categorie socială la alta și chiar de la un individ la altul: starea de sărăcie, pentru unii, reîntâlnirea cu procedeele și personajele vechiului sistem, pentru alții, dar ceea ce îl însoțește pare a fi comun la toți, și anume lehamitea, retragerea în cochilia vieții personale, refuzul implicării și, mai cu seamă, nepăsarea față de tot ce se află în afara cercului strict al interesului propriu imediat. Cu toate că acest sentiment de „deja vecu“ se arată a fi destul de buternic, el nu e mai puțin înșelător, cel puțin la o analiză corectă a lucrurilor. Vreau să spun că, în pofida unor aparențe, realitatea în care trăim astăzi nu este o ediție revizuită pe ici, pe colo, a realității din anii premergători lui '90. Este efectiv o realitate nouă care are

însă de suportat consecințele propriului ei inedit, în primul rând decalajul deformativ dintre nouitatea ei structurală și vechimea structurii mentale a majorității celor care trăiesc în spațiul ei. Neexistând un alt referent, cetățeanul român e tentat să vadă, în multe din aspectele acestei realități, o similaritate cu aspecte ale realității de odinioară. Spiritul sau, poate, doar instinctul analogic face ca ochiul să se fixeze asupra asemănarilor și să nu distingă cum trebuie diferențele. De această defecțiune, oarecum firească, a percepției, profită însă cei care chiar doresc să prolifereze confuzia pe temeiul că lăsarea lucrurilor în ceață oferă mai multă siguranță operațiunilor frauduloase. Tocmai din acest motiv, sentimentul despre care vorbeam la început și însoțitorul lui sunt păgubitoare. Spiritele lucide ale vremii noastre, fie din domeniul politic, fie din cel social și cultural, trebuie să-și asume,

ca pe o obligație morală, limpezirea percepției concetățenilor care trăiesc cu sentimentul că li se întâmplă ce li s-a mai întâmplat. Asta pentru ca starea de lehamite, de retragere, de refuz al implicării sau de nepăsare să nu se instaleze într-un fel ireparabil, abia o astfel de instalare lăsând loc posibilității de reeditare a realității istorice. Poate că, într-un atare efort de limpezire, pe jumătate didactic, pe jumătate politic (în sensul înalt al cuvântului) scriitorii ar putea face mai mult decât alții. Pe de o parte grație înclinației profesionale spre observație și interpretare, pe de alta datorită echilibrului, nu mai puțin profesional, în judecarea realității. Ei, alături de alții, pot ajuta la mai dreapta înțelegere a diferențelor dintre realitatea de azi și realitatea de ieri, pot convinge, prin argumente serioase, despre natura aparentă a asemănarilor și pot face, finalmente, să încolțească firul de iarbă al speranței în afectivitatea celor care, astăzi, sunt deprimați de sentimentul că istoria se repetă.

minimax

Citindu-l pe Fukuyama...

de ȘERBAN LANESCU

Igrație editurii PAIDEIA, la sfârșitul anului trecut, cititorului român i-a fost înlesnit accesul la o carte despre care m-aș încumeta să afirm că nu poate fi ocolită fără asumarea unui risc însemnat: a nu înțelege, sau a înțelege cumva strâmb situația existentă acum în România, la fel ca și „(ne)starea Lumii“, implicit evoluțiile posibile viitoare de aici și de aiurea. Mă refer la **Sfârșitul istoriei și ultimul om**, de Francis Fukuyama, traducerea din limba engleză fiind realizată de Mihaela Eftimiu după ediția originală publicată în 1992, la **The Free Press** din New York. După această, recunosc, introducere ca de reclamă (datorată, neîndoind, și entuziasmului dintr-o primă lectură) mă grăbesc apoi să adaug că nu mi-am propus analiza/critica, ba nici măcar o recenzie a cărții, asta și fiindcă sunt convins că, în mod normal, nu vor lipsi din publicistica românească asemenea întreprinderi, sper că în publicații cu un tiraj mai puțin discret decât are **Luceafărul**. Ce (îmi) propun în schimb, așa cum vrea să anunțe titlul perifrastic, este o experiență, un exercițiu și poate

chiar un joc ce constă din reluarea „lecturii“ **Sfârșitul istoriei... fie fragmentar, fie în întregime, dar neconținut cu gândul la ceea ce s-a întâmplat, se întâmplă și se va întâmpla aici, în România, după cum și prin alte părți ale Lumii, cu speranța că astfel, pe de o parte, voi putea să deslușesc semnificații ale evenimentelor și, pe de altă parte, prin confruntarea-i cu realitatea, să realizez o mai adecvată înțelegere dar și prețuire a cărții.**

Pentru a începe cu începutul, prima secțiune a părții întâi este intitulată „**Pesimismul nostru**“, Fukuyama referindu-se la pesimismul în privința progresului în istorie, pesimism avându-și „**originea în două crize separate, dar paralele: criza politică a secolului al douăzecilea și criza intelectuală a raționalismului occidental.**“ Două crize interdependente deoarece, pe de o parte, „**lipsa consensului intelectual a făcut ca războaiele și revoluțiile acestui secol să fie mai ideologice și de aceea mult mai violente decât ar fi fost în alte condiții**“, iar pe de altă parte „**violența acestor conflicte de sorginte ideologică și urmările lor îngrozitoare au avut un efect**

dezastruos asupra încrederii democrațiilor liberale în propriile forțe.“ A urmat însă, la sfârșitul anilor '80, „**prăbușirea total neașteptată a comunismului, în aproape întreaga lume.**“ De unde și concluzia: colapsul comunismului (după înfrângerea celui alt sistem totalitar, nazismul) „**ne sugerează că trebuie să reconsiderăm chiar de la început pesimismele lecții pe care credeam că ni le-a dat istoria acestui secol.**“ Urmează de-a lungul a peste 300 de pagini, rod al prelucrării unui noian de informație, demonstrația articulată (sunt tentat să spun, cu răbdătoare migală orientală) printr-o logică „cristalină“, demonstrația că dintre viitorii posibili ai omenirii, cel ce are cei mai mulți șorți de izbândă este **evoluția întru democrație liberală, iar societățile ajunse și așezate temeinic într-un asemenea sistem fiind asigurate împotriva convulsiilor și violențelor societale, adică tocmai astfel ieșindu-se dintr-o istorie pe parcursul căreia omenirea a recidivat cumva crescendo prin bestialitate.**

Dar România? Încotro? În urma lecturii, repet, a unei prime lecturi a cărții lui Francis Fukuyama (lectură agrementată uneori și de o fină ironie), îndreptarea gândului către realitățile actuale din România poate conduce la o primă concluzie, contradictorie, optimist-pesimistă. Dacă, în **ultimă instanță**, Fukuyama are dreptate, istoria fiind teleologică (așa cum, de altfel, poți accepta și crezând în existența bunului Dumnezeu) atunci există, nu-i așa, motive de speranță și pentru români. Chiar dacă, deocamdată, mai este, încă,

cine este președinte, oblabăduind o rețea socială mafiotică -care „**lucrează**“ fără nici un fel de scrupule iar ca și cum n-ar fi de ajuns, mai nou (o demonstrează îndubitabil primele declarații ale noului ambasador american), potrivit mai vechii teorii a „**realismului politic**“. Occidentul nu se sfiește să contribuie la menținerea statu quo-ului. Așadar cu toate acestea, poporul român... Cum se zice, haida de, să fim totuși serioși și rezonabili! (Bașca rezultatele electorale de prin împrejurimi). Dar, și abia astfel optimismul lasă loc pesimismului, poate că inclusiv guvernării de azi ai României cred că Fukuyama are dreptate, atâta doar că ei sunt cumva cu spatele la zid și n-au altă alternativă decât să mențină **cu orice preț** puterea, ceea ce tocmai blochează însă accesul la liberalism și democrație. Rezolvarea dilemei o constituie **politica paliativă de imitare a liberalismului și democrației.** O politică la a cărei dezvoltare își aduc (trebuie recunoscut că eficient) contribuția mulți intelectuali, fie **naivi** fie **năimiți**. Deși face referire de câteva ori, cu pertinență, la situația din România, Fukuyama n-a surprins șmecheria românească, care o fi având ea picioare scurte, ca orice șmecherie, dar le are totuși suficient de lungi încât să ducă până destul de departe înăuntrul secolului ce va să vină. Ceea ce ar și impune, poate, o adăugire în tipologia „**cărăușilor**“, de la sfârșitul cărții, adăugire ce îmi voi lua îngăduința s-o fac săptămâna viitoare.

Andrei Bodi: CURSA DE 24 DE ORE

Voit antiliric (deci în ton cu una dintre direcțiile literare urmărite cu o consecvență nu tocmai benefică în poezia tânără contemporană), Andrei Bodi cultivă amănuntul banal, gestul periferic, blazarea, în fine, cam tot ceea ce s-ar situa la antipodul arsenalului poetic tradițional. Stăpânit parcă de un „complex Midas”, tânărul brașovean (lansat de către Alexandru Mușina) are convingerea că orice este atins de verbul său se transformă automat în poezie. Uneori fenomenul se întâmplă, alteleori nu; încercând să fugă de clișeele lirice – să le spunem consacrate – Andrei Bodi, prin afișarea obositor ostentativă a atitudinii nonconformiste, va promova, fatalmente, un alt gen de clișee dominate de dezabuzare, de insurgență, de nesupunere totală, de poză, de afișarea provocatoare a eu-lui propriu. Dar avem în față un poet autentic („Nimeni nu mai tremură/ raza lunii atinge/ fecalele boului și astfel/ se naște o nouă planetă/ „Ne vom muta acolo“/ îngână o bătrână muscă/ „De mâine vom rămâne chiar/ singuri“), pe care timpul îl va „cuminți” prin inevitabilele (și foarte necesarele) decantări. Vinul se află – deocamdată – în plină fază de fermentare.

Hermann Hesse: JOCUL CU MĂRGELELE DE STICLĂ

Analist al universului moral, mai bine spus al crizelor acestui univers, Hermann Hesse realizează în *Jocul cu măregelele de sticlă* o replică modernă la celebrul *Wilhelm Meister*. Față de *Peter Camenzind* (1904), *Demian* (1919) și *Lupul stepelor* (1927) – romane parabolice, în care leitmotivul va fi reprezentat de raportul dintre individ și societate, dar, mai ales, de finalitatea existenței umane –, în acest roman, apărut în anul 1943, viziunea scriitorului va înregistra doar unele schimbări de nuanță. Romul Munteanu fixează bine liniile de forță ale cărții: „Înseși dimensiunile utopiei, localizate de Hermann Hesse în *Kastalia*, par să refacă liniile fundamentale ale *Provinciei pedagogice*. Scriitorul aduce și aici pe prim plan același tip de personaj care experimentează viața din mai multe perspective. Într-o epocă în care utopiile literare oferite de roman devin foarte frecvente, Hermann Hesse se dovedește și de data aceasta un scriitor plin de originalitate. Lumii haotice din secolul nostru, scriitorul îi opune un univers al armoniei, prezent în acea «republică a cărturarilor» și «provincie a spiritului», care este *Kastalia*.”

Dar Josef Knecht, maestru al jocului cu măregelele de sticlă, nu-și poate găsi fericirea în acest univers armonic, tihnit, dar steril.

Locul lui este în lumea haotică a celor care trăiesc, iubesc și suferă. De aceea împlinirea lui Josef Knecht nu se poate produce decât prin faptă, chiar dacă aceasta impune jertfirea lui pentru asigurarea drumului ascendent al omenirii.”

Pe drept cuvânt, Hermann Hesse poate fi definit drept un spirit faustic.

Aron Buciumeanu: TRECERI ÎN LUMINĂ

Câteva repere biografice despre, autor, al cărui drum pe acest pământ nu a fost presărat cu petale de roze: născut în 1904, în familia unor țărani din județul Brașov; doctor în medicină veterinară (a beneficiat de o bursă din partea Armatei); combatant în cea de a doua conflagrație mondială, este grav rănit în luptele de la Cuban, rămânând infirm pe viață (anii războiului îi vor marca adânc literatura); debutul – cu poemul *Tainele pământului* – îi va aduce premiul I la concursul de poezie al Armatei (1946); până la sfârșitul vieții pământești va publica sporadic, mai ales în presa mehedințeană.

Fiul poetului comite, prin publicarea volumului *Treceri în lumină*, un gest de pioșenie, dar și o tentativă de a-l așeza pe acest scriitor, evasi-anonim până acum, în galeria creatorilor autentici. Grupate pe cicluri (*Chemarea umbrelor*, *Inscripții*, *Dincolo*, *Lor...*, *Vibrații și Amurg*), poeziile lui Aron Buciumeanu sunt scrise într-o bună manieră tradiționalistă, posedă forța imaginii, au rotunjime stilistică, aduc un glas care ne face să gândim cu nostalgie la marii înaintași ai versului românesc. Și – deloc neglijabil – poemele sale conțin o încărcătură emoțională deseori zguduitoare, mare parte din ele fiind evocări ale sutelor de mii de martiri ai Neamului. De altfel, avem cunoștință și de un roman al lui Aron Buciumeanu – *Istoria și destinele*, scriere memorialistică, respinsă sistematic de cenzura comunistă –, inspirat din tragediile celor două războaie mondiale. Tipărirea lui ar întregi profilul literar al unui scriitor stimabil.

Ovidiu Drimba: ISTORIA CULTURII ȘI CIVILIZAȚIEI, vol. 4

„Problema Renașterii a căpătat de-a lungul secolelor interpretări divergente care au lăsat să persiste până azi unele confuzii – în definirea conceptului, a naturii acestei epocale mișcări, a extinderii sale în timp și spațiu, precum și a raporturilor ei cu fenomene istorice sau culturale adiacente (ca, de exemplu, Umanismul sau Reforma). Tendința frecventă de a exalta epoca Renașterii, idealizând-o global, nediferențiat, se datorează realizărilor sale de ordin cultural, în speță artei și literaturii; în realitate, aspectele sale ce țin de sfera civilizației sunt dominate de prea multe umbre – de obicei trecute discret sub tăcere – care contrazic această tendință idealizatoare, dar care nu pot fi eludate fără riscul unei cunoașteri lacunare și deci a unei bune înțelegeri într-o măsură incorectă. În acest sens, confuziile și aprecierile contradictorii intervenite în timp au fost elucidate și corectate prin delimitări și precizări operate progresiv; încât, chiar dacă nu s-a ajuns la un acord unanim în toate chestiunile, problema Renașterii în globalitatea ei apare astăzi într-o perspectivă sensibil modificată.”

Iată avertismentul, dar și premisele de la care pornește Ovidiu Drimba la realizarea acestui mult așteptat volum 4 al unei lucrări de anvergură, care nu excelează prin originalitate, dar este extrem de utilă, în special intelectualului de nivel mediu. Compilație de calitate, *Istoria culturii și civilizației* reprezintă tipul de ghid cultural complet, bine arhitecturat, limpede scris.

Titu Maiorescu: ISTORIA POLITICĂ A ROMÂNIEI SUB DOMNIA LUI CAROL I

Istoricul Stelian Neagoe retipărește – în prestigioasa *Humanitas* – celebra lucrare *Istoria contemporană a României*, apărută pentru prima oară în 1925, prin purtarea de grijă a lui Simion Mehedinți. Nu avem în față o viziune fluentă și panoramată asupra perioadei, ci una care luminează înălțările și căderile epocii printr-un inevitabil subiectivism derivat din selecționarea faptelor și, mai ales, a personalităților reprezentative. Punându-și la punct adversarii politici, Titu Maiorescu este limpede, imperturbabil, exact și elegant. Ironia nu se transformă în invectivă, argumentele demolatoare nu sunt extrase din subteranele minciunii și ale trivialității. Înalta cultură clasicistă, dar și spiritul hieratic de sorginte germană, respectuos în primul rând față de sine, își spun cuvântul!

Volumul prezintă un interes major și în ceea ce privește nmetehnele socio-politice ale românului, pe care conaștrii noștri ante-, dar, mai ales, postdecembriști le simt din plin pe propria lor piele, așa cum le simțiseră, cu dezgust, și bătrânii lor. Numai că pe atunci exista parcă mai mult bun-simț, mai multă decență, începând cu vârfurile!

ANTICARIAT

I. Botez, ASPECTE DIN CIVILIZAȚIA ENGLEZĂ, „Națională”, S. Ciornei, București, fără an.

Operă de pionierat în domeniu, cartea tratează cu competență educația și viața publică engleză, intervenția statului și inițiativa privată în organizarea educației publice, ramurile de învățământ, religiozitatea și individualismul, libertățile cetățenești și instituțiile publice, caracteristicile naționale oglindite prin limbă și literatură, relațiile dintre literatura engleză și literaturile continentale, concepția tragică asupra vieții (prototip: regele Lear), umorul tragic (Shylock), iubirea tragică (Romeo, Julieta, Othello), umorul satiric (Bernard Shaw); ultimul capitol se oprește asupra raporturilor dintre știință, artă și cultură – o expunere sumară a unor considerații și observații orientative, destinate a lămurii spiritului metodei de tratare care a distribuit materialul și a dat unitate întregului studiu.

O bună parte din cuprinsul volumului a apărut în diferite articole publicate în revista *Viața Românească*, în carte ele suferind inevitabile modificări și adăugiri. O împrejurare nefericită a văduvit studiul de două capitole: *Poemul lui Beowulf* (epoca anglo-saxonă a literaturii engleze) și *Predominarea caracterului dramatic în literatura engleză modernă*. În pofida acestei regretabile absențe, studiul rămâne remarcabil prin informația abundentă, printr-o cunoaștere temeinică a dificilului subiect, prin finețea asociațiilor și prin admirația cu care autorul se apleacă asupra vieții și civilizației, asupra culturii și literaturii unei națiuni care a adus o contribuție de prim rang la civilizația omenirii.

top 5

LIBRĂRIA KRETZULESCU

- Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației, vol.4*
- Hermann Hesse, *Jocul cu măregelele de sticlă*
- Mircea Ciobanu, *PoemeDomnului*

LIBRĂRIA SADOVEANU

- Hermann Hesse, *Jocul cu măregelele de sticlă*
- Nicolae Breban, *Confesiuni violente*
- Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației, vol.4*

LIBRĂRIA EMINESCU

- Anatole de Monzie, *Văduvele abuzive*
- Kazuo Ishiguro, *Rămășițele zilei*
- Nicolae Breban, *Confesiuni violente*

LIBRĂRIA ALFA

- Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației, vol.4*
- Titu Maiorescu, *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I*
- Nae Ionescu, *Prelegeri de filosofia religiei*

LIBRĂRIA DIN BD. 1 DEC. 1918, NR. 53

- Claudio Magris, *Danubius*
- P.H.Brown și P.B.Barham, *Marilyn*
- Nicolae Breban, *Confesiuni violente*

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

Registre lirice

- Adi Cusin: *Țara somnului*, Editura Semne, București, 1994
- Ion Amărieței: *Fotografal orb*, Cartea Românească, 1994

de DAN CRISTEA

și voluptate, pentru „inima albastră” a aceluiași public: „Foaie verde ametist/ Se vedea lumina trist./ Pe la cinci când după colț/ Apărea Rosa lui Scholtz.// N-o primea nimeni în casă/ Fiind dânsa prea frumoasă./ Ș-atârna în stângăcie/ Firma-i de croitorie.// Nu-ndrăzneau să mă apropii./ Nici s-o tulbur, nici s-o copii./ Nimenea nu-i pricepea/ Nostalgia din tafta./ Și făceam naiv din draniți/ Săbii de oprit la graniți.// Ea trecea – ea nu știa/ De îngândurarea mea./ Ce e verde se va pierde./ Ce e mut va mai cânta.// Apoi într-un mod absurd/ Mi-a venit să plâng, să zburd./ Într-un fel și mai ciudat/ Lumile s-au scufundat./ Și era la Câmpulung/ Unde nu mai pot s-ajung...// Luna și cu soarele/ Codrul cu izvoarele” (p. 67). În felul lor, „capriciile” poetului sunt mici capodopere ale genului, precum sunt și câteva dintre „ofurile” nostalgice, intens evocate, de soiul: „Oh, magazinele de la Buhuși/ În care ne-ascundeam ca de o vină/ Cu soarele ivindu-se sub uși/ Precum un plic ce răspânda lumina”.

La toate aceste daruri ale imaginației libere, cutureierate de senzualitate, trebuie adăugat și faptul că Adi Cusin adoptă în poezia sa o „atitudine” de viață care poate fi pe placul cititorului obișnuit căruia i se acordă astfel iluzia familiarității. Este vorba despre un „erou liric” care se prezintă pe sine însuși cu capul în nori, mai totdeauna veșnic „perdant” în bătălia dură a existenței cotidiene. „Personajul” poetului e cu predilecție „naivul”, „șapul ispășitor”, „agresatul” vorbind chiar despre „bucuria de-a pierde”. Totul ține firește de un surâs complice, adresat lectorului: „E prea târziu să fii Napoleon./ S-au dus armatele de cavalerie./ Sunt cel mai sincer șap ispășitor./ Iubite domnule, sunt cap de serie.// Ce-a mai rămas din plajă se inundă/ Și totuși prea târziu s-o îngădești./ Când intru-n apă, de singurătate/ Se-ndepărtează lumi întregi de pești...// Și câtă trudă pentru înălțime/ – Ne-ndemânarea ta să mai cobori –/ Surâsul chipului e pentru nimeni/ Și porți inelul unei vechi erori.// Acum mi se dă voie să mă culc./ Akaki Akakievici, chiar se poate?/ Nedemn fiind de viața unui fulg/ De-așteptat o molie cu demnitate” (p.110). Dintr-o asemenea postură paradoxală, de implicat-neimplicat sau, mai degrabă, a celui ce „face haz de necaz” se ivesc și versuri mai noi, precum cele din poemul care dă titlul volumului: „Tresare-n somn cutia milei./ Se stinge nichelul în baruri./ Adorm afacerile zilei/ Precum o șapcă peste zaruri.// De ce ești tu sărac cu duhul/ Și nu te prinzi în joc? – N-am chef./ Se prăbușește-n somn văzduhul./ Dorm formele de relief.// Pe o celestă rogojină/ A așipit și Dumezeu./ Îngeri incultii adorm pe splină./ Petru cel Sfânt răsuflează greu.// Doarme adânc Șeherezada/ Curbată pe un porțelan/ Că-ți vine să-i culegi zăpada/ Trupului gol și diafan.// Pământu-și pierde din viteză/ Adoarme orice zaiafet –/ În drumul său către asceză/ Doarme tot corpul de balet.// Pe-un scutec mic adoarme Țara/ Și eu o învelesc plângând./ Din somn se naște primăvara/ Ca steaua dintr-un om de rând.// Doarme cu timpul scos din priză/ Cel ce ne-ar mai putea salva./ Ca o jivină pe-o banchiză/ Lunecă-n somn speranța mea”.

Adi Cusin este un poet remarcabil, cu multe versuri realmente frumoase care își pot găsi, ele singure, audiența meritată către public, chiar și fără o prefață „bătoasă”, ca aceea semnată de Valentin F. Mihăescu, care încearcă să facă din poet cam altceva decât ce este, și anume o natură delicată și vulnerabilă.

Fost violonist în România, apoi azilant politic în SUA, taximetrist și boem newyorkez (toate acestea le aflăm dintr-o scurtă prezentare pe copertă semnată de Mircea Sântimbreanu), Ion Amărieței debutează la 35 de ani cu un

masiv volum de poeme, din care toate aceste experiențe de viață înșirate mai sus par mai degrabă să lipsească, înlocuite fiind de preocupări abstracte și științifice, printre care și aceea cu legile termodinamicii, scotită a fi cea mai „metafizică” dintre domeniile fizicii. Firește că ar fi fost de preferat ca autorul să vorbească despre ceea ce numește, într-un vers, „foaia în două dimensiuni a vieții mele” (p. XVI). Nu o face însă, emițând în schimb păreri sumar versificate despre univers („universul este/ o infinită orgie/ a tuturor lucrurilor”), despre om („omul – ființa dublă/ pendulând de-a pururi/ între trecut și viitor”), despre mișcare („mișcarea este doar o schimbare/ în sintaxa unui grup de cuvinte/ definit generic *realitate*”), despre limbaj („În fapt, limbajul este mediul înconjurător al omului”), sau despre viață („Viața este o ființă hibridă/ trup iradiat cu suflet”). Mania definițiilor în versuri de acest gen e aproape totală. Scapă acesteia câteva, bune, „haiku”-uri, precum și unele momente când autorul are curajul să-și exploreze solitudinea și mai ales amintirile: „oraș cu grădini sălbatice/ prin care rătăcesc adesea/ nopți parfumate cu ierburi și poteci/ mereu la periferia gândului meu/ întâmplări cu vibrația dulce-amară/ a filmelor alb-negru/ o lume la purtător/ amintirea” („Acropole”). Mergând pe această linie, poetul din Ion Amărieței n-ar avea decât de câștigat.

ADI CUSIN

Țara
somnului
poeme

Antologia de versuri a lui Adi Cusin, intitulată *Țara somnului*, aduce, pe lângă câteva piese noi, multe dintre poemele care au văzut lumina tiparului în volumele anterioare ale autorului, și anume *A fi* (1968), *Umbra punților* (1970) și *Starea a treia* (1974). Recitate astăzi, nu puține dintre versurile anilor '70 se dovedesc rezistente la o nouă lectură, precum, spre exemplu, „Lumină veche”, poem care își poate găsi locul, cu brio, în orice antologie a bucolicului mănesc: „Ce trist e la ora amiezii/ În gang, cand se toacă mărar./ Când stâlpii acelor familii/ Adorm lunecând sub ziar.// Dar când se mai trag mari obloane/ Și varul trezit cade jos./ Și-un cal angajat la sifoane/ Așteaptă în stradă pios.// Această tristețe aparte/ Ce-aproape devine un har./ Căzând ca un ban pe o parte/ În mături ghicindu-se doar.// Și-apoi o lumină cu care/ Îți vine pe trup să te speli./ Lumină cu litere clare/ Necunoscută-n cerneli!” (p. 91).

Cultivator al „tristeților aparte”, ca aici, al duiosului, al melancolicului lenevos și nostalgic, al ficțiunilor senzuale și senzoriale, dar și al unui soi de suprarealism popular care îmbracă incongruența și absurdul într-o impecabilă prozodie, Adi Cusin și-a câștigat un domeniu liric îndeajuns de bine delimitat, între un Emil Brumar și un Vintilă Ivănceanu. Cu poemele sale plăcute, destinate, complice surâzătoare, autorul readuce în memorie ceva din „bucuria” de a compune poezie, manifestă în deceniul al șaptelea, când „deconstructivismul” optzecist nu se zărea încă la orizont. În locul „angajării” într-un „mal destructurat”, Adi Cusin propune o poezie a „evaziunii” în ficțiuni compensatorii, văzând în metaforă o „minciună vitală” față de care raporturile poetului rămân ambigue: „Metaforă, iubita mea bolnavă./ Înlănțuiri în șanț ne prăbușim./ Și nu se știe-n ora serii, gravă/ Dacă te strâng de gât sau ne iubim” (p. 124).

Sentimentalitatea ironică a autorului, precum și tonul său familiar, slujit de „armatele blajine” ale cuvintelor, sunt la originea multor versuri cu neîndoielnică audiență la public. Adi Cusin știe să glăsuiască pentru inima „duioasă” a acestuia, ca în poemul următor: „La margini de-oraș, peste calea ferată/ Te luasem cu mine să fim mai firești./ Mergai stânjenită, pe tocuri înalte./ Niște soldați te-au strigat să-i iubești.// Intrasem în câmp pe o iarbă păscută/ Ocolind două porți pentru două echipe./ Cât efort! S-au temut de neșansă./ Departe de-oraș încercară să țipe.// Ne-am oprit lângă râu./ Lunecau printre maluri/ Clipe lungi de ulei, neputință, rugină./ Ce fel de pești ar putea să trăiască/ Ori ce întrebări ar putea să mai vină.// Devenirăm atenți./ Insistent, dinspre gară./ Prin sute de țevi se făcea un apel./ Cum tot trebuia cineva să dispară/ Fiece om se închise în el.// Rămăsesem în câmp precum două excepții./ Dintr-o dată străini, încă foarte jenați./ Nu mă priveai, și-ncercam bănuiala/ Că acolo în câmp o să fim condamnați” (p. 87–8). După cum se pricepe, deopotrivă, să cânte baladesc, cu haz

adrian popescu

O, cum ne mai place...

O, cum ne mai place bazarul, turcescul,
Agop și Adriane și Biju și Ion și Ileana,
Dar ce i-ar fi plăcut lui Virgil Mazilescu,
forfota, mușuroiul, mirosul berbecului, rana
rozalie a peștelui, între cioburi de ghețuri
halvaua – nisip rahatlocumul în translucide
palate, fisticuri cu nazuri și lejelele prețuri
la toate... măslina, curmale, harbuji sau
rodii timide...
cu sucul ascuns în labirinturi stelare,
împărătescul,
speriat de năvala de scoici și smochine
obraznice,
mereu în nuntire, mereu adâncite în
praznice,
cu ioni și cu pei; o, ce mult i-a fi plăcut lui
Mazilescu.
Ce mult i-ar fi plăcut să se plimbe, vă spun,
cu noi, prin bazarul, unde mergi o singură
dată,
cu părul în vânt și beat de miresme, nebun
de plăcere, crezându-te fruct și grădină din
cer răsturnată.

Diana Efesenilor

Am ajuns și în fața aceleia despre care
vorbește clar apostolul Pavel.
Nu prea înaltă, cu zâmbet șiret pe buze,
însoțită de animale,
tatuată cu ele, urcându-i-se pe umeri,
pe piept, pe brațe, ca niște umflături
ale oarbei întunecimi silvane.

O locuia desigur un demon (sau o legiune
de demoni)
Sfântul din Tars îi gonește, fără a nega
măiestria
meșteșugarului care o șlefuiuse:
Dumnezeu e însă singurul creator.

O privesc și mă gândesc cât de greu am
scăpat
de vraja unei alte statui (de carne, nu de
piatră)
prin același semn ca al apostolului
neamurilor
semn ce-l văd pe sarcofage sau pe opaițe:
un bun venit, o fluturare de aripi, un surâs
tăinic.

Cafenele la Smirna

(cu Kavafis la masă)

Uitat de Alexandru cel Mare în arhipelag
începuse treptat să-i nălucească Patroclele
drag,
dughene colorate, șaslâc și oameni cu
cheag,
erau grecii de acuma, sau umbre în prag?

Doar sânge cereau, din infernul cumplitelor
nopti,
să revină la viață, să se-ncarneze iar toți...
Și el, un bătrân, îi hrănea, le da zilnic tain:
o iubire de grec și o cupă dulce cu vin.

Cafenelele mici, cu fețe ce fâlfâie-n stol,
cu pești tăvăliți în sare în gust de nămol,
unde bei ca să uiți, amintindu-ți, încet,
de domnul Kavafis, un stricat de poet...

Cu el parcă stau, pierdut, la taifas,
cu Kir Kavafis, mai bine de-un ceas,
aici unde Smirna ne-ncleiaze în port
vaporul. Vorbisem cu-n viu, ascultasem un
mort?

1. Crucea de pe pieptul preotului

Crucea de pe albul zăpezii veșmânt
e turla gotică pe odăjdiile de pământ

Crucea de pe pieptul preotului
trebuie să devină însuși preotul.
Gata să fie străpuns de ciele aerului
gata să fie prins și târât la judecată
gata să fie gonit în cruzimea gerului
gata să se deschidă în marea Acoladă
gata să fie fixat ca o piatră în arhitectura
suferinței, arhetipală.

Gata mereu, încins pentru drumul Golgotei;
crucea de argint e crucea de lemn greu
crucea cusută pe de o parte și alta a stolei
se imprimă în carne, ca aurul ascuns în
minereu.

2. Favonius

Despre brize și curenți de aer vorbim în
grădină,
despre **mistral**, nu poetul, suflul răcoros,
dinspre Ron spre Mediterană,
despre neliniștitorul **fön** împotriva căruia se
află
remedii și rețete în neliniștita lume a
Occidentului.

Eu le vorbesc de **crivățul** stalinist mâncător
de candida
zăpezi și destine înghețate în plină floare a
tinereții;
ei despre **austrul** binevoitor și despre
intransigența **simunului**
despre iacobinismul sudic al **siroccoului**
pătât de roșu.

Ne amintim împreună tabloul fericitului
disperat Botticelli
unde tritoni și fauni își umflă obrajii suflând
peste lume o
Primăvară eternă, deși firavă și vagantă ca
spuma mării
o promisiune de împlinire în eter a
neîmplinirilor de-aici.

Apoi cum boala analogiilor am moștenit-o
de la medievali
îl prind de încheietura grăsuță (de stuc,
parcă) pe alt **putto**
decât cel din norișorii creți ai
renascentiștilor florentini
și-o spun răspicat: „Neputul Domniei
Voastre, messer Maurizio,
cu obrajii lui bucălați e însuși Favonius,
despre care vorbim!”

3. Dialog amical cu Mihai Sin

Eu: Cracovia e fără îndoială un oraș al
Renașterii cu Muzeul,
străzile sale de lângă Sukenice și mai ales
cu Catedrala Mariei...
El: Mi s-a părut că acolo portocaliul și
violetul predomină!
Eu: Exact ce-ți spuneam! Portocaliul și
violetul sunt culorile
acelei epoci... O cred și o pot dovedi. Așa

cum o crede
și ambiguum Curzio Malaparte, pe care l-am
văzut, astă-seară,
ce îi poate **pielea**.

4. Lacul Varese

Destul de poluat pentru a nu îndrăzni să
intri, ca la Tarnița;
cu câteva bărci de agrement, e drept, altfel,
destul de posac,
oamenii cei mai bogați ai Lombardiei nu
stau prea departe de aici,
în câteva localități cu aspect aproape
helvet, discrete.

Faima i-o aduce un viguros bărbat din
Seicento, de prin partea
locului, Mazzuchielli zis Morazzone (din
Morazzone, sat de gospodari,
fără nimic deosebit) care pictează lacul și
Monte Rosa, în fundal.

Față de Lago Maggiore, sau Monate (în
care m-am scaldat, astă-vară) Lacul
Varese e aproape modest, dar în verdele
pădurilor el e un
ochi azuriu, de unde vezi Alpii elvețieni și
caprele de la Sacro
Monte, cu cele cincisprezece opriri pe
boabele Urcușului celest:
adică Europa în veacul acesta și în cele
trecute, respirându-și ruga.
În fața bisericii, dinainte de Seneslau și
Litovoi, ctitorită de benedictini,
două sarcofage servesc drept fântâni
trainice celor din calmul Varese.

5. Poarta Paradisului

E poarta de piatră din Veneția unde se văd
Mama și Pruncul, întâmpinându-te,
deasupra unei străzi ce se mai cheamă
„Calle del Paradiso”, mică
pe lângă largile „fondamenta” și mai lungile
„rio”, ce dau
în miratele „campo”

O cale, așadar, ce te scoate spre azur, după
câteva întortocheri umbroase,
spirale, sau trepte, cum vezi și pe zidurile
mânăstirilor din Bucovina,
și totul miroase a lemn proaspăt geluit, a
prisacă, a clei și a talaș,
nu a lagună, pe unde trec impasibile bărcile,
cu cele șapte lame, sestriere,
și cornul venețian la proră.

Haiku la porțile Orientului

de CLELIA IFRIM

„Suntem aici, la porțile Orientului, unde totul este (luat, lăsat, tratat) mai lejer“. Așa se spune. Așa este.

Am înțeles întotdeauna acest lucru, lejeritatea, ca suplețe a gândului, ca veșnică mișcare a spiritului și a faptei, ca toleranță a contrariilor, ca acceptare a paradoxurilor.

Am înțeles lejeritatea și ca dorință de a căuta infinite variante la un model dat, fix. Și pentru că suntem la o sărbătoare a Haiku-ului îl vom socoti model. Primit, acceptat și adoptat. Dar nu o adoptare pasivă, ci una continuă, activă, care mă face să mă simt față de acest model în largul meu, adică lejer. Nu-i voi rămâne tributară. Îmi voi plăti toate datoriile față de el (studiu, exercițiu) după care sunt liberă să scriu haiku.

Îată de ce cred că tocmai această așezare la porțile Orientului (așezare geografică, spirituală, culturală) îmi dă speranța că poate odată eu ca poet român (european) voi scrie un haiku la fel de frumos ca unul japonez, respectându-l întru totul dar respectând și ființa mea poetică. Nu va fi nici o trădare față de nimeni.

Am considerat întotdeauna această componentă orientală, infimă de altfel dar existentă, această fibră lejeră, elastică, drept un avantaj poetic. Îl voi folosi ca atare.

Am primit Haiku-ul, modelul, ca punct de plecare, ca zero pur. Dincolo de el mă voi deplasa pe ruta mea artistică.

Pornesc de la „gradul zero al scriiturii“ al lui Roland Barthes. În trecut fie spus, acest împărat al semnelor, acest degustător de bunuri lingvistice a fost o vreme și lector la Universitatea din București, deci mai mult ca sigur a gustat și din plăcerea rafinată a variantelor lejere.

Pornind de la acest lucru voi spune că pentru mine haiku-ul este o poezie de gradul zero. Dar zero ca puritate, sfințenie, ca început: „că vinovat e tot făcutul/ și sfânt doar nunta, începutul“, spunea Ion Barbu, poet dar și matematician.

Zero pur. Dar nu zero steril, nu zero fără fructe, nu zero oglindă ca reflex al simbolurilor, nu zero lingvistic, lopa, din gramatica lui Panini, care înseamnă scindare, nici zero Occidental ca limită, prag, prăbușire.

Haiku-ul este o poezie pură. Este scrisă întotdeauna dintr-o singură suflare. Nu suportă modificări, adăugiri, întoarceri, reluări. Ar fi o contrafacere pentru cele 17 silabe. Haiku-ul nu este un palimpsest. Nu poți adăuga nimic, nu poți șterge nimic. Imaginile, scrierile, straturile nu se suprapun. Nu aderă una peste alta. Oricât ai zgâria cu unghia nu dai decât peste una singură. Și de suprafață și în adâncuri. Ea conține fragmentul cel mai pur dintr-o imagine, realitate, gând sau filosofie.

Aici intervine un paradox, cultivat cu plăcere de haiku, atât prin filosofia lui cât și prin jocuri de cuvinte, caramboluri, răsturnări de sensuri.

Haiku-ul ca poezie pură este dat (scris) o dată pentru totdeauna, adică nu mai poți lucra, schimba, retrage niciuna din cele 17 silabe. S-ar părea că este o poezie închisă, autodevărându-se.

Dar nu. Puritatea duce la formule laconice, care nu explică niciodată, nu povestesc, nu descriu, nu pun cuvintele la punct. Este și aceasta o formă de lejeritate, de tânguire a tăcerii care nu are preț fix, o speculație a cuvântului nerostit. Sugestia și libera interpretare împiedică autoconsumul. Cele 17

silabe reprezintă timpul exact pentru o respirație.

Nimic în plus, nimic în minus. Respirația este un act pur. Ea poate fi a noului născut dar și suflarea muribundului. Viața noastră se desfășoară între aceste două momente pure ale respirației. Am putea spune că viața noastră se desfășoară între două haiku-uri.

Spunând despre haiku că este o poezie pură nu înseamnă că alt gen de poezie este impur. Afirmatia nu este exclusivistă. Puritatea nu are nevoie de contrarii pentru a fi demonstrată. Am ales haiku-ul azi pentru că suntem la o sărbătoare a lui și vorbim despre el. Puritatea lui este naturală, neprelucrată, tocmai prin concretețea celor 17 silabe.

Nici nu ai avea timp să te întrebi de ce respiri, cum o faci, cât trebuie să respiri, ce respiri. Respiri și atâta tot.

Și sonetul este o poezie pură dar puritatea lui este asamblată sau ține de întreg ansamblul. Ai timp să lucrezi după inspirație, eventual să ceri chiar asistență poetică. Haiku-ul este o poezie de viteză, de sprint, sonetul – de maraton.

Am fost tentată să număr silabele sonetului și am făcut-o. Sunt 154. Le-am împărțit la cele 17 silabe ale haiku-ului. În fond orice poezie cuprinde, conține un număr oarecare de haiku-uri (poezii scurte). El însuși s-a desprins din tanka devenind poem de sine stătător.

Într-un sonet sunt 9 ... haiku-uri. Am fost ușor nemulțumită că nu a ieșit un număr întreg. Dar și aceste zecimale artistice sunt virtuale haiku-uri. Această fragmentizare la infinit, această divizare, este un act pur, regenerativ. Dacă vom lua penultimul fragment (pe ultimul nu-l vom ști niciodată) putem reconstitui măcar unul din cele 9 haiku-uri de bază sau chiar pe toate, numărul întreg, sonetul de la care am plecat.

Metoda hologramei este foarte apropiată de haiku. Orice fragment, oricât de mic, poate reconstitui întregul. Și pentru asta consider haiku-ul poezie pură. Am ales două exemple din Bashō:

„Coliba asta
Ades ciocănitorea
va scobi stâlpii“

„Kimonouri la uscat –
Privesc mâneca
copilului mort“

Nici un comentariu. Nici o explicație. Nici o finalitate. Imaginea pură, fără nici un scop. Imaginea, realitatea nudă, liberă, lejeră. Poate doar „ca sentiment – un cristal“.

M-am învățat destul timp în jurul celui mai comentat și tradus haiku al lui Bashō: *furu ike ya...* Nu am vrut să mă opresc la el dar găsind o interpretare nouă care mă duce la puritatea haiku-ului, o traducere nouă și o răsturnare de sensuri îl voi aduce din nou ca model. După mai bine de trei veacuri acest haiku are încă ceva de spus, ceva nou. Parafrazându-l pe Elytis, cristalul cere încă un sentiment.

Traducerea generală este:

*Vechi lac
O broască sare plonjând:
Al apei zgomot.*

Imaginea este: broasca sare în lac, făcând un zgomot, plici sau altul. Nu cred. Broasca sare al apei zgomot, sare peste zgomot. Nu se spune

nicăieri că broasca sare undeva, într-un loc anume. Nu există acest al doilea loc de aterizare, de plonjare. Ea sare și atâta tot. Nu zgomotul apei, pliciul, sau împrôșcătura, este miezul, concretețea, realitatea haiku-ului, ci saltul în sine. Ba mai mult, un anumit moment al acestui salt, sprintul, irumperea, flashul. Este o mișcare pură. Sare. Dar nu ca să aterizeze undeva. De altfel nici în cuvinte, nici în imagine haiku-ul nu conține așa ceva, zgomotul în urma aterizării. Se sare peste zgomot. Și lacul, ca apă închisă, are un zgomot pur, de fundal, un zumzet al apei. Dacă ar fi existat ca sunet, ca imagine, poetul ar fi exprimat-o în vreun fel. Toate variantele de traduceri pe care le-am citit cuprind acest zgomot, al broaștei care sare în lac. Chiar plasarea versului „furu ike ya...“ la începutul poemului ne sugerează alt lucru. Lacul nu este plasat la mijloc, pentru a putea sări în el. El este cel mult malul de pe care sari, locul de unde se face acest salt. Cuvântul „oto“ (zgomot) ar fi trebuit deasemenea plasat în interiorul poemului și nu la sfârșit, pentru a obține zgomotul dorit. El este plasat la sfârșit, tocmai ca sfârșit continuu, ca salt nedeterminat, ca salt în neant. Ba mai mult, dacă acceptăm efectul de zgomot în apă ca urmare a săriturii broaștei, vom adăuga încă un verb, fie el chiar și la gerunziu (sare aterizând, sare plonjând) vom face un cumul de verbe, lucru destul de greu de suportat de haiku. Saltul (sprintul) în sine este de ajuns. Haiku-ul în japoneză este așa:

*Furu ike ya
kawazu tobi komu
mizu no oto*

Cezura (ya) este după primul vers. S-o punem și noi. După al doilea vers nu există două puncte (:) ca și cum se așteaptă explicația, urmarea saltului broaștei și nici punct (.) ca și cum versul 3 ar fi consecința versului 2 și saltul s-ar fi încheiat. Ele merg în continuare. De aceea traducerea și interpretarea pe care v-o propun este:

*Veche băltoacă –
o broască sare peste
al apei zgomot*

Și în fine să ne gândim de ce a ales Bashō acest haiku pe patul de moarte, ca o sinteză a tot ce scrisese, „haiku de adio“ cum mărturisește el însuși, când trecuse de zgomotul apei, apa ca simbol excelent al vieții. S-a spus că este cel mai reprezentativ pentru noul stil al poetului, stil nou început în 1680 când Bashō se retrage pe malul râului Sumida, la marginea orașului, când se desparte de orice influență literară dar și cotidiană. Dar acest nou stil avea ca suport filosofic unul din principiile Zen, *wabi*, – retragerea, însingurarea, asceza poetică – poate cel mai concret, cel mai bine exprimat în acest haiku. Este esența unei întregi filosofii și atitudini poetice. Asceza, singurătatea poetică, cere întotdeauna saltul peste zgomotul vieții (apei), peste al lumii zumzet.

Cunoscând toate acestea, filtrându-le, așezându-le aici la porțile Orientului, mă întreb încă o dată: am dreptul să aspir la frumusețea haiku-lui? Îl pot adopta, fie chiar și activ, fără să-i tulbur genetica poetică? Drept răspuns la aceste întrebări, o urare de bun venit, aici la porțile Orientului, un haiku:

*Hrană proaspătă –
un degetar de rouă
oricărui poet*

gabriela melinescu

AȘTEPTAREA

Lera trecut de miezul nopții. Bătrânul Aaron Peretz se plimba întruna prin încăperile vechii parfumerii. Nu mai avea astâmpăr. Istovit de rugăciune, cu obrajii scăldați în lacrimi, stinse lumânările marelui sfeșnic. Când să încuie ușa cu cheia, auzi în stradă un fâșăit ușor de mătură. Se uită pe fereastră și-l văzu pe măturătorul pe care toată lumea îl cunoștea dar nimeni nu știa despre el nimic. De unde venea, știa el, oare, să vorbească? Părea un țaran ce apucase ultimul loc de muncă, refuzat de toți ceilalți. Liber, vesel, mătura în fiecare noapte străzile. Ieșea dintr-un mit? Când ridica mătura spre a o abate dintr-o direcție în cealaltă, saluta frunzele ca pe niște stele ale cerului, căzătoare. A doua zi dimineața trecătorii se mirau: „Ia te uită! Vântul ne-a deschis drumul!“ Inima bătrânului parfumier începu să bată frenetic. Tradiția hasidică spune că profetul Ilie umblă prin lume în chip de țaran. Parfumerul credea din tinerețe că sfântul profet ar putea să vie dintr-o clipă într-alta, c-ar fi de ajuns să-i vadă privirea și l-ar recunoaște. De aceea, Aaron Peretz avea ușa întotdeauna deschisă pentru cerșetori iar scara întotdeauna curată. De aceea un pahar de cristal sta și-l aștepta în permanență pe sfântul oaspete. Adeșori Aaron Peretz însuși își lua pe el straie de țaran, își puna o șapcă și bătea târgurile și piețele în tovărășia prietenului său, Simeon Hahamul. Li se întâmpla uneori să bea peste măsură și să petreacă nebunește. Oamenii se uitau la ei ca la unii care-și beau mințile și se dedau la tot soiul de maimușăreli, ca toți bețivii simpatici. Într-o zi, cum se aflau în această stare de euforie, crezură că-l întâlniseră pe Ilie. Bătrânul Peretz, căreuia i se suise vinul la cap, strigă, văzându-l pe un țaran în piața de flori:

– El e! îi spuse lui Simeon, apucându-l de braț pe necunoscut.

– Iudă! strigă deodată străinul, înfuriindu-se. Dacă știi, cine te pune să vorbești?

Abia rosti aceste cuvinte și se pierdu în mulțime. Din ziua aceea, bătrânul parfumier se temea să nu-l ia gura pe dinainte și din prostie să rateze iarăși ocazia de a-l întâlni pe profet.

Afară hârșăitul măturii pe caldarâm părea că se îndepărtează. Aaron Peretz își căută în grabă tichia, caftanul de sărbătoare și, astfel îmbrăcat, coborî în stradă cu gândul de a cerceta ochii măturătorului, de a-l recunoaște pe profet, de a-l pofti în casă și de a-i oferi paharul cu vin ce aștepta întotdeauna pe masă. Dar, o dată ajuns în stradă, nu văzu pe nimeni. Nu era decât vântul

jucându-se cu ultimele frunze de toamnă, vântul zburdalnic ce-i ridica pulpanele caftanului până în dreptul urechilor, urechile lui roșii. Văzând strada pustie, îi veni în minte curtea părintească, cireșul înflorit, cireșul cel mare din marginea drumului. Nimeni nu cuteza să îl taie cu toate că stătea în drumul căruțelor. Mare, puternic, tăcut, ramurile lui sălășluiau în văzduh. Primăvara, era primul care înflorește. Pentru cine făcea florile lui, cireșul? Pentru ochii moleșiți ai oamenilor? Fără îndoială că nu. Cireșul își avea viața lui: an de an, când dădea în floare, era în punctul culminant al existenței lui. Când petalele cădeau, drumul se făcea alb și, târziu în noapte, puteai să-ți închipui că lumina, o lumină albă, eliberată din tenebre, lumina unui moșneag, s-a așternut la picioarele lui.

Cu această nălucire în fața ochilor, Aaron Peretz rătăci o vreme pe strada Marelui Tei. Ce tăcere!... De parcă oamenii erau plecați într-un ținut inaccesibil. Din vreme în vreme, vântul învârteja frunzele marelui tei. Gândindu-se la fiul său, bătrânul își simți gâtul ars. De luni întregi era în căutarea unei reprezentări a Infernului. Și tocmai cu o dimineață înainte avusese revelația că starea infernală era spiritul nepăsător, cinic, delăsarea exultând din ideea de dezordine și de distrugere universală. Din contră, armonia era specifică stării paradisiace, ultima sălășluire ținând mai curând de domeniul psihologic decât de cel geografic. Ajuns în fața casei prietenului său Simeon Hahamul, parfumerul se opri o clipă. Ferestrele casei luceau ca niște oglinzi. Drăguțul de Simeon dormea negreșit în brațele grăsuții ale nevastei. Își aminti de propria sa nevastă, Matilda, căreia îi spunea cu tandrețe Cozbi. Un suspin îi ieși din piept și o durere ascuțită îi trecu prin pânțele. Se rezemă de pervazul unei ferestre.

– Cozbi, Cozbi, unde-mi ești?

Fereastră se deschise brusc. Se auzi glasul lui Simeon.

– Tu ești, Aaroane?

– Da, eu sunt, nu pot să dorm.

– Vin să-ți deschid.

Intrând la Simeon, Aaron Peretz văzu în sufragerie masa plină de bucate, de parcă prietenul său ar fi așteptat oaspeți.

– Așa cum știi, am acest obicei de a mă scula noaptea să mă rog, după care mă mistuie o foame cumplită. Dina a pregătit totul înainte de a se culca.

– Tu ești un evreu fericit, spuse Aaron, gândindu-se la sine, el nefiind decât un biet evreu înșurat cu o creștină dar pe care o iubise atât de mult... Binecuvântat fie Cel Veșnic care ți-a dăruit o astfel de nevastă. Oh, Doamne, cât sunt de nenorocit, cât e sufletul meu de zbuciumat...

– Nu te mai zbuciuma atâta și gustă mai degrabă din bucatele astea gustoase...

Și se așezară la masă. Simeon Hahamul, cu aerul lui de vulpe bătrână, îi turna prietenului Aaron pahar după pahar.

– Vinul l-a făcut Prea-Înaltul ca să înveselească inima omului, tresăltă Simeon.

Era întotdeauna fericit. Avea el darul acesta.

– Ia uite, câteva firimituri de Rai, spunea Simeon, frecându-și mâinile. Nu există necaz înaintea unei mese, amin! Căci de la El vine

Un furt marin

Pe vasul care a purtat peste mări pe cei patru sute de scriitori – în faimoasa croazieră, anunțată de noi la timpul potrivit – s-a organizat și o expoziție de cărți editate în Europa. Surpriza nu ne-a fost nici mică și nici mare, ci doar plăcută, când, printre tipărituri, am descoperit și romanul compatriotei noastre Gabriela Melinescu (*Le Reine de la rue*, Editions Many, 1991), stabilită în Suedia. Firește, n-am ezitat prea mult și l-am subtilizat, pentru a oferi cititorilor români câteva pagini. Ceea ce facem în numărul de față, cu ajutorul doamnei Angela Martin, în speranța că autoarea nu se va supăra pe noi, fiindcă dorim ca toate valorile autentice ale noastre, oriunde s-ar afla, să fie recuperate.

Marius Tupan

totul, binecuvântat fie El!

Ciocniră și băură pahar după pahar. Din când în când Simeon își îmbărbăta prietenul:

– Aaroane, tu ești în preajma unei mari fericiri, sufletul tău se zbate să dobândească bucuria aceasta apropiată! Nu te lăsa copleșit de deznădejde, bătrânul meu prieten, suferința arată că o mare fericire e pe-aproape!

– Sunt terminat, ruinat, gema Aaron.

– Haide, dragul meu! Cine-i bogat în zilele noastre, în blestematele noastre de țări? Suntem toți terminați... Dar chiar și din țărână am să te laud pe tine, o, Nemuritorule!

Și ciocniră din nou. Vinul le învâpăie ochii și obrajii cu o lumină supranaturală.

– Simeoane, eu nu-mi mai găsesc odihna de când ticălosul de fiu-meu a plecat. Luni și luni de așteptare. M-am rugat, dar Dumnezeu nu-mi mai dă nici un răspuns... Am auzit că ticălosul stă ascuns și-mi mânăncă aurul cu o curvă... Da, prietene, nelegiuitul a cotrobăit peste tot și mi-a luat aurul, aurul pe care voiam să-l așez între comorile casei Celui Veșnic la Ierusalim... Aveam încredere în el, iar el m-a înșelat. Blestat să fie! Lepădătura! Când s-a născut cășca, nesăbuitul, în timp ce maică-sa murea! Nici bine nu s-a născut c-a obosit! Apoi s-a cățărât până pe sânul maică-si moarte... Trebuie să-l caut! Și-n gaură de șarpe de s-ar ascunde, tot am să-l găsesc ca să-l scuip în față, să ajungă stigmatul rușinii, cu scuipatul meu pe obraz.

– Potolește-te Aaroane! La ce folosește

Eterna reîntoarcere

Timpul trecea dar, datorită trecutului, revenea. Nu avea o realitate proprie dar era atotputernic. Dând iama cu focul, cu aerul, cu apa, timpul biciuia, mângâia, nimicea. Cu toate acestea, strada Marelui Tei rămânea aceeași – copacii înfipti în pământ iar casele aidoma unor vapoare călătorind departe și rămânând pe loc. Zilele treceau și iar veneau precum suveica unui iscusit țesător. Totul părea finit și infinit. Morții se odihneau în cimitire, preoții propovăduiau credința, muncitorii trudeau, soldații așteptau războiul. Totul dispărea și iar venea, urmând roata vieții. Iar peste cei ce aveau drept lăcaș în tunicul, lumina se ridica în fiecare dimineață. Zvonuri amenințătoare de război veneau de pretutindeni. Se spunea că, în numai câteva secunde, totul putea să dispară prin voința a două popoare umflate de putere și de trufie. Oamenii cu bun simț opuneau amenințării cu moartea universală mica lor moarte individuală, așteptând mereu clipa în care scânteia ascunsă în om să țâșnească spre a se îngemăna cu lumina cea mare. Acest eveniment părea a fi mai important decât zvonurile de război. Era mai mult chiar decât un salt periculos. Dar, până în ultima clipă, nimeni nu știa dacă va zbura în lumină sau se va prăbuși o dată pentru totdeauna în beznă. Cu toate acestea, oamenii rămăneau în picioare, încercând să-și deschidă sufletul.

Simeon Hahamul sacrifica în fiecare zi animale potrivit ritului. Soția sa, Dina, care nu trăia decât pentru el, purifica aerul în fiecare după-amiază, cu sunetele clopoțelului ei de argint. Generalul Algon se scula foarte devreme, în speranța că își va termina memoriile, că va face cunoscută lumii noblețea și mândria militară a prietenului său, generalul Marc Aureliu. Fiicele lui așteptau factorul cu vești de la Veronica, iar aceasta, de fapt, le scrisese o singură dată, asigurându-le că își încheiase cu bine călătoria. Scarabel nu o mai aștepta pe Veronica. Își măturase ultimele amintiri din casă, spoise pereții, își cumpăraseră altă mobilă și se atașaseră nebunește de ghicitoare. Numai „Scarabel de noapte“ avea îndrăzneala să se gândească la Veronica și chiar să și trăiască cu ea. Pentru acest personaj nocturn și bizar care se opusese atât de mult căsătoriei, Veronica era de pe-acum întoarsă din America, dezamăgită încă o dată de primul ei soț, spășită, cerând ocrotire. Era chiar însărcina-

tă drept urmare a împăcării cu primul soț. Pântecul i se umfla de la o săptămână la alta, după nouă luni de așteptare copilul refuza să vină pe lume. Cu această sarcină eternă Veronica semăna cu un pom ținându-și fructul pe vecie în ramuri. În timp ce „Scarabel de zi“ râdea fără noimă, cânta mici arii în baie, „Scarabel de noapte“ era cuprins de îngrijorare pentru că Veronica nu putea aduce pe lume copilul, copilul lor... Marele tei, de care de mai multe ori voise Scarabel să-și zdrobească țeasta, trăia mereu din nesfârșit, ca un profet. El dădea străzii o pace suverană. În fiecare primăvară își reînnoia coroana, călătorind spre infinit. Alături de trunchiul lui, oamenii păreau sluți, poticniți, sortiți pământului din cimitire. Scara de piatră a vechii parfumerii „Aron Peretz și fiul“ pe treptele căreia ar fi trebuit să vină profetul Ilie, era și acum locul de întâlnire al vagabonzilor ce alcătuiau banda lui Haniel. De la fereastra ei, Sandora îi privea gânditoare. Își pierduse slujba la fabrica de conserve. Într-o zi, câteva camioane aduseseră niște mașini de spălat iar fetele au fost date afară. Șeful lor le recomandase să-și caute bărbat, să facă plozi, să înmulțească lumea. Sandora se apucase – precum odinioară – să croșeteze plase din fir de mătase pentru a le vinde în piața de flori. Când se sătura de croșetat, hoinărea bucuroasă pe ici, pe colo, întocmai ca o fată fără căpătâi. Ziuă mergea departe de tot iar, la căderea nopții, când se întorcea mulțumită de pe unde hoinărise, o pornea din nou, de astă dată pe drumurile amintirii, răscolind nimicul vieții. Cu nesfârșită străduință străbătea stradă după stradă, de parcă ar fi avut de împlinit o desăvârșire de sine prin voința de a-și împinge propria-i ființă până la posibilitățile ei cele mai înalte. Plecările și venirile ei erau aidoma acului creator, nașterii vieții începând de la formele cele mai rudimentare.

Iar timpul trecea. Iar noaptea venea cu beznă ei, pe urmă cu lumina ei. Iar lumina dansa și cânta fără contenire. Iar ei o priveau cu toții, răvășiți și fermecați, căci nu puteau vedea nicidecum chipul aceluia ce se ascundea într-însa.

În românește de
Angela Martin

mânia asta? Eu știu că tu îți iubești băiatul. Îl iubești mai mult decât merită... Dar oamenii-s răi, vorbesc, duc vorba de colo-colo ca să-ți sfășie inima...

– Am ajuns de râsul străzii, urmă Aaron aprins; dușmanii mei au dreptate: sunt terminat, băiatul meu mi-a dat lovitura de grație! Și așteptarea asta care mă îmbolnăvește, și fata asta, nevastă-sa, se uită la mine de parcă eu aș fi vinovatul. E din ce în ce mai morocănoasă, bate străzile. Acum vrea să lucreze ca să plece de-acasă... Ah, prietene, ce păcat am eu de ispășit?... Dacă n-am să-l găsec, am să mor de supărare. O parte din sufletul meu a și murit o dată cu draga de Cozbi... De ce să aibă oamenii fericiți parte, câteodată, de copii ticăloși? Era, oare, iubirea noastră o ofensă pentru Prea-Înaltul? Ah, ah, inima mea zdrobită! Dacă n-am să-l găsec am să mor de necaz, repeta cu încăpățănare. S-a terminat cu tine. Aaron Peretz, tu care toată viața ta ai parfumat orașul ăsta puturos! Terminat! Rodul dragostei tale a fost otrăvit! Terminat, adio lumină, sunt silit să închid ochii în beznă!

Și izbucni în plâns.

– Ascultă, Aaroane! îi strigă Simeon Hahamul mănios, să zicem că ai dreptate să fii dezamăgit de fiu-tău, dar pentru asta trebuie să mori? Nu sunt și atâtea alte mici bucurii în viața asta? Ai uitat, nerecunoscătorule, duminicile pe care le-am petrecut în piețele capitalei? Ai uitat că o dată am întâlnit amândoi privirea sfântului profet?

Aaron își șterse lacrimile, își mângâie barba căruntă și își ridică ochii strălucitori.

– Oh, da, îmi amintesc, cum să nu-mi amintesc? răspuse el cu alt glas. Chiar și azi, înainte de a trece pe sub ferestrele tale, mi s-a părut că-l văd întruchipat în măturătorul de pe strada noastră. Eram aproape sigur că el era... Am coborât în grabă dar pierise de parcă l-ar fi înghițit un nor. Nu mai era nimeni, numai vântul ce mângâia marele tei.

– Ei bine atunci! Ai văzut, există în viața noastră ceva mai puternic decât disperarea!

– Ah, da! încuviință Aaron, supus ca un copil. Era mai bătrân decât Simeon, dar îi plăcea s-o facă pe fratele mai mic.

– Data viitoare ne vom duce la târgul de cai. Am auzit că profetului îi place să se plimbe printre cai...

Aaron se simți dintr-o dată ușurat. Ciocniță iar și iar, înflăcărându-se din ce în ce mai tare. În culmea beției, Simeon se ridică să-și îmbrățișeze prietenul. Barba lui roșie se împletea cu barba albă a parfumerului. La fiecare nou pahar se binecuvântau unul pe celălalt:

– Cel Veșnic să te binecuvânteze și să te aibă în pază, prietene!

– Cel Veșnic să te lumineze cu lumina sa, să-ți arate mărinimia sa!

– Cel Veșnic să se întoarcă spre tine și să-ți aducă liniștea!

Dându-și astfel sfintele binecuvântări ale lui Moise, casa li se păru dintr-o dată prea mică și, braț la braț, ieșiră în plină stradă pentru a saluta bolta cerească și norii, pentru a fi mai aproape de Cel pe care îl iubeau. În fața vechii parfumerii, Aaron se opri o clipă, de parcă i-ar fi venit un gând:

– Așteaptă-mă o clipă, îi spuse lui Simeon, mă întorc!

Coborî năpustindu-se în pivnița vechii parfumerii, unde mai păstrase câteva sticlute. Se întoarse cu ele, dându-i una prietenului său, care nu se arătă cătuși de puțin mirat:

– Să facem acum, exclamă, ceea ce sfinții arhangheli fac toată vremea!

Și începu să verse peste caldarâmul străzii, cântând și dansând ca un nebun, din parfumul „Prințul Iasomie și Prințesa Migdala“, din parfumul „Puntea din Bagdad“, din parfumul „Adolescenta din China“, din parfumul „Maliție de soție“, din parfumul „June molatic“... Strada se umplu de toate aceste esențe și de primele licăriri ale zorilor. Înainte de a se duce la culcare, cei doi prieteni crezură că văd, fiecare în felul lui, gloria strălucitoare a Celui Veșnic, Dumnezeu lor...

puiu alger

Balada stivuitorului de basme

I-am oferit un cadou: bilete la cinema, un film SF, „Outland“, dar știam c-o să-i placă, așa cum îi plac polițistele, westernurile, reconfortante și ușoare.

Am plecat devreme. Nu i-am spus la ce oră începe spectacolul. Aveam de gând să-l invit întâi la o bere. După cât de tare se grăbea să se-mbrace, „unde mi-ai pus Enuța pantalonii, unde mi-ai pus ciorapii, bluza, tu biletele le-ai luat?, vezi să nu le uiți, să facem drumu' de pomană“, etc., am înțeles cât de bucuros era și speram să nu se plictisească. Iar Mama din bucătărie: „plecați naibii odată, parcă v-ați duce la nuntă, nu la film, am ș-așa destulă treabă, fără să vă port vouă de grijă!“

Pe stradă, mulțimea de oameni grăbită, împulzindu-se. „La cât începe?“ m-a ntrebat, grăbind pasul, luat de șuvoi. „Stai domol“, l-am liniștit. „Avem o oră, tocmai bine să bem o bere.“ „A... Așa va să zică! Bani ai luat?“ „Ești invitatul meu, dragă domnule profesor“. N-are niciodată bani. Tot ce câștigă îi dă Mamei, trezorerul casei. Când pleacă undeva trebuie să-i ceară. Prevăzusem asta, pentru că de bucuria filmului uitase și n-avea nici cinci bani. Filmul, la Timpuri Noi, berea, la Gambrinus. Tata nu-i băutor, auzi vorbă?!, dar e artist, adică filozof și profesor de matematică. Izomorfism evident. Când s-a schimbat calimera, și-au venit mitocanii la putere, ieșea în afara legii cu Hegel și Kant, și-atunci a evadat în matematică, existență complementară. Ar trebui să-l cunoașteți. Tipul perfect al savantului distrat, inimă cât sistemul solar cu sateliți și asteroizi împreună, și încă le rămâne loc să se miște-n voie. Așa că l-am dus la un film cu stele, cu nave filmate aterizând lent și umplând ecranul de flăcări, cu calculatoare pline de led-uri colorate, și ceruri grele, înfesate, de care n-am văzut decât în Deltă, acolo unde se unește apa cu marea.

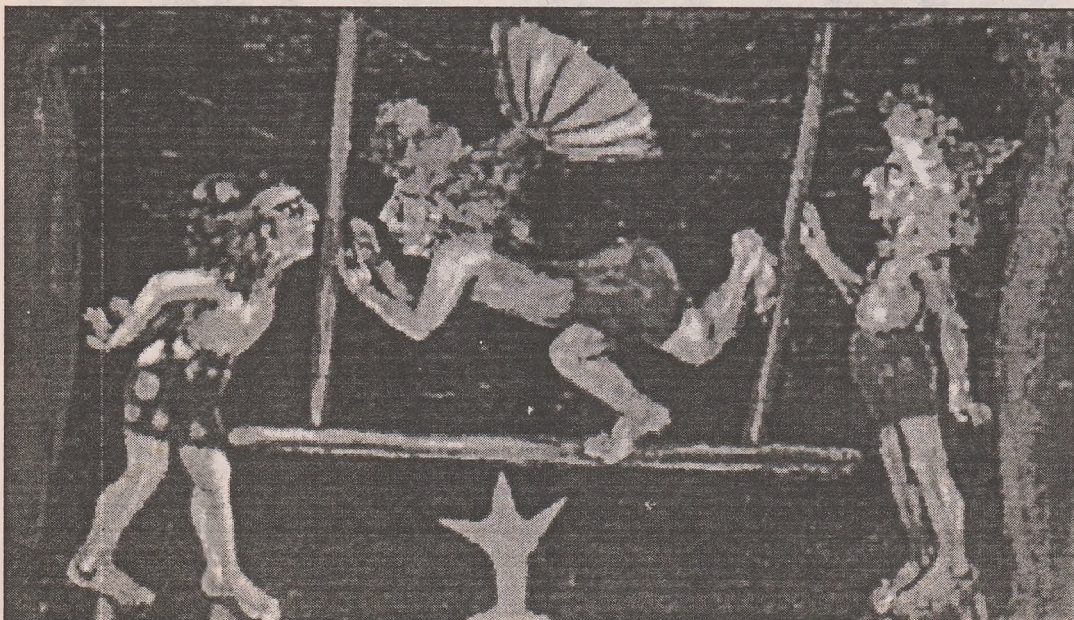
Pe șeful filmului l-a recunoscut destul de repede. „Asta-i ofițerul rebel din închisoarea de soldați așezată pe-o colină“ mi-a zis la ureche după primele secvențe și înghiontindu-mă cu cotul. „Da, asta-i“, am răspuns, „și fii atent că iar mă pui să-ți explic.“ Vedeți cum e viața, întotdeauna copiii consideră părinții înapoiți

mintal. Norocul lor, și-al nostru, e că părinții ne iubesc mereu prea mult. Și încă ceva. Deși cronologic filmul a urmat după berea de la Gambrinus, nu-l pot localiza decât înainte, imaginile încep să se-nvălmășească, lumea agitată, gălăgia din cârciumă, lucirile halucinante ale ecranului, traficul intens, femeile frumoase dar grăbite, chelnerii în costume apretate și pătate, ca și fețele de masă întoarse de multe ori pe ambele părți. Și totuși sunt calm. Calm. Liniștit. Bine dispus. Mi-e dor de Tama. Ce să fie asta șefule? „Ce faci, șefule?“ Uimire. „Tu-mi zici mie șefule?“ „Te-ai supărat?“ „Mă!...“ „Te rog să mă ierți. Preferi dom' profesor?“ „Nu fi obraznic.“ Pe masă, o solniță. Am apăsat vârful arătătorului în sare, apoi l-am șters pe limbă. Mă privea atent. „Cam multă sare pentru ficatul tău.“ „La Dracu' cu ficatu' meu!“ „Ce ai?“ „Nimic. N-ai să crezi, mă simt excelent.“ „Și-atunci trebuie să-njuri?“ Nu mințeam. Dar miera dor de Tama. Am întors privirea panoramând imaginea. Agitație de cârciumă puturoasă. „Crenvurști n-aveți?“ „Nu. N-avem.“ În stânga noastră, la o masă apropiată de geam, o femeie singură ar fi mâncat crenvurști. Vârsta 35-40 de ani, dar era încă mult frumoasă. Chelnerul o

abandonă. Femeie singură privind obosită halba. Resemnată. Obosită. Nu pot uita senzația de oboseală degajată de acea femeie. Obosită și singură. Dar frumoasă. „Fii atent, în spatele tău e o femeie. Nu te-ntoarce grămadă! Mă, ce om!...“ Discreția nu-i este calitatea preferată. Se-ntorsese brusc, de parcă-l strigase. Dar a avut noroc. Gestul a rămas nesensizat. Pe lângă bețivi și copii, și savanții sunt păziți de Dumnezeu. „Ce zici, am întreat, e lăsată de bărbat, e bețivă sau curvă?“ „De ce trebuie neapărat să gândești rău despre cineva?! întoarse întrebarea. Poate i-o fi foame și sete. Mai omenesc.“ „Și preacurvia-i omenească.“ „Nu-i un răspuns.“ „De ce?“ „Pentru că uman e să punem binele pe primul loc.“ „Mă faci să plâng.“ „Ești un măgar.“ Mereu discutăm astfel. Eu fac mișto, el mă măgărește. Este, în definitiv, dreptul lui de părinte, și-al meu de copil emancipat. „Ți-e foame?“ „Nu. Adică, nu prea“, spuse. „Timp ar fi, dacă vine repede.“ I-am făcut semn chelnerului, care, minune, veni imediat. „Ce doriți?“ „Mici aveți?“ „Da, dar nu vă recomand.“ „Știți, timpu-i scurt, nu numai relativ“, interveni Tata. Băiatul meu a luat bilete la film. Așa că ne grăbim, dar ne e foame. „Avem crenvurști“ îi răspunse chelnerul privindu-l foarte atent. „Prea bine.“ „Câte porții doriți?“ „Șase.“ „Imediat.“ Și plecă. Eram perplex. Dar se întoarse. „Și bere?“ „Și bere“, aprobă dom' profesor suveran. În nici cinci minute aveam crenvurștii fierbinți pe masă. Chiflele și berea, proaspete. Mâncam cu poftă și repede. Amândoi suntem mari mâncâi. Eu, pentru că seamănă cu el, iar el pentru c-așa s-a-nvățat la orfelinat și-n război. Devoram crenvurștii și mă-ntrebam, tipic mie, la ce-i bună agitația asta, când l-am auzit: „Acum îmi pare bine c-am ieșit la pensie.“ Necunoscându-l e greu de evaluat valoarea afirmației. Dar eu îl știam. A continuat, implacabil: „Cât timp ne rămâne?“ Instinctiv, m-am uitat la ceas. „Pentru ce?“ „Cât timp ne rămâne să trăim? Cât numai pentru noi?“ Am tăcut. Orice ziceam, nu-și avea rostul. Uimirea se combină cu teama. „Matematica-i o altă viață. Facem parte din ea, dar n-o trăim pentru. Singurele lucruri neplictisitoare sunt scrisul, pentru tine, și filozofia, pentru mine. Restul, rutină. Și iubirea, prima ea, rutină. În afara demonstrației zilnice a dreptului la existență, adică, vezi tu, că nu suntem vinovați, nu contează de ce, doar atât, că nu suntem vinovați, rațiunea nu indică altceva. E o eroare. O simt. Totuși raționamentul pare corect. În definitiv, viața n-are rost s-o jelești. Trebuie, evident, trăită cu disperare. Când te-nsori?“ Alta! Zi, băiețică, dacă te țin puterile. „La vară.“ „E vară.“ „Ce, asta-i vară?“ „Nu-i bun răspunsul. La început, în Anul Zero, a fost Matematica. Dumnezeu a fost Cel Mai Mare Matematician. A dat un set de definiții, a creat un sistem de axiome, apoi le-a făcut publice. Restul se știe.“ Se opri. Mă privea de parcă atunci aș fi intrat în pagină. „Dar ce fac?“ „Visezi.“ „Să nu-ți bați joc de viață. Am îmbătrânit învățând o armată de oameni matematică. De nu erați voi, mamă-ta și cu tine, mă distrugeam de mult. Așa am avut pentru ce să muncesc. Mama mea, numai mamă n-a fost. M-a lăsat în grădina publică și de-acolo am ajuns la orfelinat. Tot ce-am făcut, totul, înțelegi?, am realizat singur. După ce-am cunoscut-o pe Enuța, și te-ai născut, am avut și eu familie. Din război m-am ales cu opt cicatrici și cincisprezece operații, minus un metru din intestinul gros. Știi de fapt toate astea.“ „Da, Tată.“ „Mai e timp?“ „De trăit?“ „Până la film.“ „E.“ „Mergem?“ „Mergem.“

Și totuși, există în fiecare o forță, o putere gata să declanșeze. Ce-o fi făcând Tama? M-apucă așa, câteodată, un dor nebun, să dărâm zidurile. Când am ajuns acasă deja uitasem. Mama ne-aștepta cu masa gata. Am mâncat cu aceeași poftă un prânz bun. După masă am dormit o oră, apoi am plecat în oraș. Simțeam că mă liniștisem. A doua zi a căzut Constanti-nopolul. Eram la 533 după 1453, București, România.

La umbra sexului în floare

Octav Șuluțiu a murit la patruzeci de ani, după o practică literară începută exact la jumătatea acestei vârste. El s-a afirmat ca și critic literar și romancier, în ultimă ipostază producând doar două titluri. Împrejurările social-politice, ca și mentalitatea dominantă l-au împiedicat să-și vadă creația romanescă sau cronicile literare retipărite. Dintre romane, doar **Ambigen** a fost reeditat. În 1992, adică la exact șaiszeci de ani de la scrierea primei variante. Prețioasa restituire, datorată istoricului literar Nicolae Florescu și propunând un text îngrijit de Mihaela Constantinescu, a apărut în seria „Capricorn”, ca supliment al săptămânalului bucureștean **Jurnalul Literar** pe anul 1992. Datorită circumstanței că în România post-decembristă difuzarea cărților autorilor români se face cu dificultate, și tirajul cărții a fost insuficient de mic pentru a nu provoca interesul care în alte condiții cu siguranță s-ar fi bucurat. Spun acest lucru cu gândul la locul meritat de **Ambigen** în șirul – fluid – al valorilor noastre literare, și nu referindu-mă la importanța sa istorico-literară. Cartea trăiește, e vie, iar problematica pusă în joc e de natură să o particularizeze printre alte reeditări din interbelici.

Așadar, Di, personajul principal, e un tânăr cam anemic și cam lipsit de voință, a cărui remarcabilă tenacitate se drapează sub alura slăbiciunii erotice. Nu e vorba de eros în varianta sa înălțătoare și poetizată mereu. Di nu e îndrăgostit. Sau, dacă e, episodice și periodice, schimbând la anumite intervale obiectul fantasmelor sale, atunci acest sentiment nu are, în cazul său, nimic din intensitatea și puritatea cu care ne-am obișnuit de vreo opt sute de ani încoace, de pe la **amour-ul courtois** al trubadurilor. Omul e la porțile Orientului și, măcar din punctul de vedere al savorii cu care se trăiește abandonul, amplificându-și plăcerea prin fel de fel de întrebări existențiale, e un frate (bastard) al crailor mateini. Altfel spus, el rămâne un consumator de eros la nivel tegumentar și are măiestria de a se alimenta exclusiv cu carnația partenerelor sale, fără ambiția de a le lua în posesie și sufletul. Că a vrut-o sau n-a vrut-o, Octav Șuluțiu neglijează sau/și răstoarnă socotelile hegeliene din **Fenomenologia spiritului**, lăsând să se ducă pe apa sâmbetei toată dialectica relației dintre stăpân și slugă pe care unii comentatori erudiți se sforțază să o identifice în opera cutărui scriitor. Mai grav decât atât, însă – și publicul specializat al romanului n-a întârziat să o sesizeze în epocă – e faptul că, persiflând dragostea înălțătoare și spiritualizată, Șuluțiu sfida unul din prețioasele puncte arhimedice ale locului și timpului. Di frecventează bordelurile și pe angajatele acestora, căutându-și fericirea tocmai printre ele. Sigur că venind la câțiva ani după **Amantul doamnei Chatterley** (Lawrence și-a scris prima versiune în 1925, iar a treia – ultima – în 1928), **Ambigen** nu făcea decât să reitereze la noi un alt scandal, mai sonor, pe aceeași temă, însă consumat pe alte meleaguri. Dar, din acest punct de vedere, romanul său era mult mai scandalos, căci

de OVIDIU PECICAN

personajele, cadrul și moravurile luate în colimator erau tocmai cele autohtone. Pe de altă parte, **Ambigen** venea de mult mai departe decât provocarea lawrenciană. Propoziții precum: „Numai femeile cu multă masculinitate în ele mă doresc. Se apropie de mine ca de o pradă. Și eu mă simt atras de ele. Ciudat. Deși sunt efeminat, nu mă atrag bărbații. Îi detest și pederastia mi se pare abjectă. Mă atrag numai femeile virile” (p.165) amintesc fără greș de romanele lui Rachilde, în speță de **Domnul Venus** (1884), unde inversiunea e „doar” proiecție mentală, altminteri cuplul rămânând cel clasic, bărbat-femeie. Și, sigur, la o adică, toate acestea ar putea trimite la marele deschizător de drumuri care a fost Sade. Dar odată pășind pe drumul acesta am risca să ne înfundăm definitiv pe o pistă fără ieșire. Nu e de făcut mare caz de aspectele licențioase ale **Ambigenului** care ar dezamăgi orice frenetic consumator de asemenea literatură, tot așa cum nu e de insistat pe ipoteza că ne-am afla în fața unei proze de analiză. Aceasta e și desigur convenția literară aleasă de Octav Șuluțiu, dar nu mai mult decât atât. O lectură a romanului în acest registru l-ar condamna definitiv la mediocritate, deoarece gândurile lui Di n-au nici profunzimi menite să-l singularizeze, nici formulări memorabile capabile să-l transforme pe simpaticul consumator de sex într-un moralist. Recursul la persoana I își are explicația atât în programul estetic profesat de autor („adevărul adevărat, creațiunea spontană, deci sinceră”), cât și în necesitatea de a conferi verosimilitate narațiunii. Căci nu păstrezi în aceeași măsură iluzia autenticității vorbind la persoana terță despre personajul tău și despre gândurile ori trăirile sale ca atunci când îi dai

lui însuși cuvântul.

Dar una e să apelezi la o convenție, și cu totul alta să se confunde aceasta cu însăși natura romanului. De fapt, Octav Șuluțiu se delectează în paginile cărții sale să demonteze convențiile. Vorbeam de una socială majoră, credința în dragostea nepătată și asexuată. Dar el pune în cauză și clișee literare. Iată unul: eroul se zbate între dragostea pentru femeia iubită și pofta de căpătuială (Ion al lui Rebreanu), ori între iubirea pătimășă, problematizarea filozofică și datoria față de patrie (**Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război**). La Șuluțiu protagonistul se zbate ca să se zbată, sclifoselile lui minore sunt copleșite de grija pentru propria căpătuială socială. Nu le tulbură și nici nu le amplifică nici un scrupul moral, nici o mare dramă. Dimpotrivă, maestrul Di aterizează într-un happy-end care ar fi convențional – de vreme te a hotărât să se însoare, și încă luându-și drept parteneră o damicelă decisă să-i subvenționeze reveriile –, dar abilitatea prozatorului subminează tocmai acest tip de banalitate prin extracția deloc onorabilă a femeii. Dacă în locul Elinei ar fi fost o distinsă gospodină mic-burgheză, **Ambigen** ar fi rămas cartea exaltării virtuților sexuale ale căsniciei, atât de pașnice sunt experiențele erotice ale lui Di. Ea ar fi fost acceptată fără probleme, fie și menținând pluralitatea siluetei feminine ce o traversează. Așa însă, romanul e o parodie la un anume gen de literatură, la un pol al aceleia aflându-se romane prestigioase (tocmai am pomenit două), iar la celălalt o întregă maculatură melodramatică, romanele în fascicule cu pasiuni devastatoare și prințese nefericite. Prin Di, Șuluțiu satirizează și un anume tip de intelectual bovaric de care nici o epocă nu duce lipsă: băieții cu fumuri filozofice dar lipsiți de orice înzestrare pentru cugetarea înaltă. Până la urmă, Di îi depășește pe aceștia, acceptându-și mediocritatea și împingându-l spre ultimele consecințe (chiar dacă e vorba de niște consecințe favorabile).

Ce mai ataca tânărul prozator? Nu e nici o îndoială că el își îndrepta tirul înspre onorabilitate, așa cum era ea înțeleasă de un anumit public. Propunând o prostituție aproape casnică – caldă, leneșă, lipsită de orice violență – și transformând căsnicia în cadrul la adăpostul căruia parazitismul poate coexista cu perpetuarea lascivei ocupații, Șuluțiu dădea o palmă viguroasă ipocriziei, și sociale, și artistice. Nu e nici o îndoială că **Ambigen** e un virulent pamflet deghizat într-un roman confesiune. Numele, diminutival și ridicol al naratorului – Di –, ca și aspectul său caracterial („neînsemnat și caraghios cum ar fi o fantomă într-o sală de bal”) nu lasă dubii asupra șarjei încercate de autor. E mai puțin important dacă în silueta lui Di Șuluțiu se picta pe sine. Romanul său contează ca o sfidare concepută în termeni literari pe urmele lui André Gide. Necantonat strict în epocă printr-o fixare prea concertată la nivelul detaliilor și abordând chestiunea trăirii autentice prin incriminarea vidului interior camuflat de mimarea marilor elanuri, **Ambigen** rămâne o lectură de o prospețime ce s-ar cere mereu redescoperită.

Daniela Crăsnaru:

«O MODALITATE DE RECUNOȘTERE A VALORII»

– *Dragă Daniela Crăsnaru, ești printre cei dintâi scriitori care au simțit nevoia să facă politică, după așa-zisa revoluție din decembrie. Ce chemări ai avut? Consideri că ai vocație în acest sens?*

– Nu cred că am simțit nevoia să fac politică. De fapt nu prea știam ce înseamnă „a face politică”. Simțeam, ca atâția alții, că trebuie să fac ceva. Cu atât mai mult cu cât între '87-'89 fusem pensionată medical și aproape nu mai ieșeam din casă. E adevărat, scriam zilnic, fără să mă mai gândesc dacă voi publica sau nu. Dintr-un impuls explicabil, am ieșit din amorțeala ultimilor ani și m-am trezit direct în văltoarea evenimentelor. Cât privește vocația, ce aș putea spune? E greu de detectat „vocația politică” a oamenilor care 50 de ani n-au făcut politică. Nu știu câți din politicienii de azi au sau nu vocație. Bine ar fi să ne rezumăm la onestitate, bun simț și dorința de a învăța alfabetul politic (ideologie, doctrine, programe), alfabet care deocamdată, pentru noi, e scris în Braille. Cum sunt artiști care mimează talentul, sunt și politicieni care mimează vocația. Și o mimează prost, prin discursuri patetice, zornăitoare, căci și mimarea vocației politice presupune experiența exercițiului politic. Și nici nu știu dacă e chiar așa important să detectăm vocația, cât eficiența. Iar eficiența se capătă (dacă se capătă) învățând alfabetul, de care vorbeam, temeinic, nu după ureche. Eu am fost totdeauna un elev conștiincios și aplicat.

– *Ai fost în Parlament, ba chiar ai pledat cauza culturii de la microfoanele acestuia. Crezi că ai convins pe cineva de necesitatea susținerii literaturii mai ales? Sau tocmai fiindcă ai eșuat te-ai retras spre editură și scris?*

– N-am convins pe nimeni de nimic. Pentru că nimeni nu dorea (sau mai rău, nu putea) să se lase convins. O mișcare sterilă de vorbe, fără eficiență practică. Mai ales pentru un scriitor e teribil de dezonorant și umilitor să vorbească unei săli de surzi, pentru care a fi scriitor însemna în '90-'91 a fi destabilizator, vânzător de țară, tăietor de frunze la câini, ce mai, un rău. M-am retras din lipsa unei eficiențe care n-avea șanse să apere nici măcar sentimentul zădărniceii. Ce s-a ales de proiectul legii culturii scrise? Nimic. Când domeniile strategice: învățământ, cultură, sănătate, armată, cele care sunt susținute pretutindeni de la buget, au fost neglijate (și sunt) cu bună știință, nu-ți mai rămâne decât să încerci... să câștigi viitoarele alegeri. Astfel, constați zilnic (oricât de ageamii ai fi fost la matematică) faptul că 53 e mai mare decât 47.

– *Acum avem mulți scriitori în Parlament – peste 30. Din actualul fotoliu în care te afli cum îți privești? Fac ei ceva ca actuala situație – dezastruoasă – să se remedieze cumva?*

– Degeaba sunt 30. Funcționează aceeași aritmetică parlamentară, care le proiectează discursul în neant. Pot fi și 300. Depinde în ce parte sunt. Cei care sunt în tabăra puterii, ajung să spună, cum au și spus (deh, disciplină de

partid) că bugetul culturii e arhisuficient. Și tot așa, în legătură cu toate problemele conexe domeniului. Scriitorii din Parlament sunt acolo în calitate de oameni politici și fac politica partidului lor. Deci cu ei cu tot se ajunge la scorul de 53-47.

– *Mai zilele trecute îmi spuneai că ești asaltată de cifre, de numele băncilor, de tot felul de necazuri cu care editura pe care o conduci se confruntă. Cum de-ai ajuns într-o asemenea ipostază? De fapt, cum am ajuns cu toții?*

– Era într-un fel inevitabil. Cartea era concurată puternic de audio-vizual și nu numai. Ca autor român, întâmpini strabismul celor ce aleargă după nume exotice. Ca editor te lovești de prețurile manoperei și hârtiei, în continuă creștere pe de o parte, și de sărăcia tot mai accentuată a posibililor cumpărători pe de altă parte. Dacă mai ești și constrâns să apelezi la un credit bancar constanți că ți se percepe pentru „marfa” numită carte 150%. Bună politică de susținere a culturii și a cetățeanului care vrea să citească, nu? Căci în felul acesta cartea devine aproape inaccesibilă. Dar, vorba unui cântec al formației „Sarmale reci”, avem și explicație: „țara ne vrea proști”.

Acum tocmai s-a mărit de 35 de ori prețul chiriei în Casa Presei Libere. Altă bucurie, care va face din cărți și ziare obiecte de lux, iar accesul liber la informație stipulat în Constituție, o gogoșă bună pentru „imaginea României în lume”. În vremea asta se șterg datoriile coloșilor industriei, se indexează (din buzunarul contribuabilului) lefurile regiilor autonome și a infinitului și ineficientului șir de funcționari care nu produc decât cozi la ghișee și nervi.

– *Cu toate că nici acum n-ai abandonat viața politică, doar ești președinta Consiliului Național la liberalii tineri, nu cred că nu-ți rezervi timp pentru scris. Dovada: ai cucerit de curând un premiu foarte important în străinătate. Ne poți pune mai bine în temă? Mai au și alți scriitori români șansa să-l capete?*

– Nu este propriu-zis un premiu. Adică, mai pe românește spus, nu primești bani. Este o modalitate de recunoaștere a valorii. Au participat mi se pare 46 de scriitori, majoritatea scriitori de limbă engleză, cu cărțile lor, cu întreaga bibliografie literară, așa cum cereau formularele de concurs. În afara cărții mele, tipărită la „Oxford University Press”, am mai adăugat încă vreo 50 de traduceri, publicate în reviste engleze, americane, canadiene. La acestea s-au adăugat 3 recomandări obligatorii din partea unor personalități. Din România m-a recomandat domnul Ștefan Aug. Doinaș, căruia îi mulțumesc și pe această cale. M-au mai recomandat Clark Blaise, directorul Internațional Writing Program – USA și scriitorul Dereck Walcott, laureat al Premiului Nobel în 1992.

Selecția a fost dură, cu atât mai mult cu cât eu aveam handicapul traducerii, pe când ceilalți își prezentau opera în limba maternă. Mai mult

decât atât, Fundația Rockefeller își distribuie fondurile în special către știință și mai puțin către literatură. Cei ce obțin acest „grant” al fundației sunt în proporție 80% oameni de știință, cercetători, universitari și doar pe 20% din fonduri se „bat” artiștii. Deci în ce constă grant-ul fundației: o lună de zile în Italia, în localitatea Bellagio – casă masă și... obligativitatea de a lucra (împreună cu traducătorul care a obținut și el acest grant) la o nouă carte. Deci o lună de muncă. E adevărat, pe marginea lacului Como, și pentru... conso lidarea gloriei. Așa sunt americanii. Nu-ți dau ceva pentru ce ai făcut, ci șansa de a mai face ceva în continuare.

– *Uniunea Scriitorilor, ca atâtea instituții disputate în țara asta – și bănuim și de ce – trece prin mari prefaceri și, nu greșesc dacă spun, disensiuni. Am impresia că tu ai o altă optică asupra viitoarelor structuri de conducere. Motivează-ți, te rog, opțiunile!*

– Toată tinerețea mea e legată de Uniune. De aceea mă gândesc cu nostalgie și drag la tot ceea ce a fost US. Deocamdată nu pot spune ce optică am în legătură cu structurile ei. Știu un singur lucru: trebuie să fie eficientă pentru membrii ei. Cum? Rămâne de văzut ce modificări trebuie făcute în vederea asigurării acestei eficiențe.

– *La sfârșitul lunii ianuarie va avea loc Conferința Națională a Scriitorilor. Dacă vei pași spre tribună, ce-ai de gând să spui? Iar, dacă nu, confesează-te doar pentru mine!*

– Dacă voi avea ceva de propus în sensul eficienței de care vorbeam, o voi face. Dacă nu, voi propune amendamente la ceea ce vor propune, sper cu destul realism, colegii noștri. Oricum, trebuie să ne gândim că suntem în România anulului 1995. Cu tot ce decurge de aici. Asta e „situațiunea”, vorba lui Caragiale.

Interviu realizat de
Marius Tupan

Patru poeme de Daniela Crăsnaru

După cădere

Ca după căderea marilor imperii, o nesfârșită oboseală a fibrei, a nervilor, a materiei înseși. Milioane de viermi, ca mănunchiuri de raze, scurgându-se de sub fard, invadând noi teritorii. Mare în flux, acoperind cu un singur val uriaș plaja pustie, locul acela despre care ai fi vrut să crezi că e liber și nu e, că e curat și nu e. Totul altfel. Fără să te întrebi cum și de ce, ca orbul care își pipăia din zece în zece ani fața și degetele lui îi recompun altă mască, degetele lui atingând altă consistență a pielii, alte riduri. Totul altfel. Pe epiderma lucrurilor, pe fața cunoscută a lunii. Doar aici, în adânc, în miezul cărnii tot mai amare, în cârja aortei, în bulbul umflat de sânge al inimii, totul este la fel. Libertatea mea se numește singurătate. Atât. În rest, un cor anonim, spărgându-și ecoul de pragul neliniștit al fiecărei zile. În rest alte tone de fard, alți zurgălăi. Anecdote, ideograme răsturnate pe care nu mai am timp să le înțeleg. Închisă aici, în adânc, în întunericul tot mai dens al cărnii vorbind cu steaua lui neagră cum aș vorbi cu un iubit, nu din afara ci dinlăuntrul meu, cum aș vorbi cu propriul meu sfârșit, numai cu urma pe care o lasă cuțitul în carne, numai cu sarea pe care o lasă lacrima pe obraz. Ghemuită în acest cub, în zarul acesta rostogolit, numai aici sunt la mine acasă, numai el, acest întuneric celular este al meu, în rest nu am nimic, nu-mi trebuie nimic. Cu ochii închiși, cu degetele tăiate, refac din memorie, peisaje, atingeri, propriul meu trup devorat de termitile de plumb ale cuvintelor. Cu ochii închiși, cu degetele tăiate, cu aripile reci.

Nivelul zero

Să știi că ești aici, în acest punct, la nivelul zero al șansei, să nu poți face nimic, promițând totul, cu inconștiența adolescenței, acum, la patruzeci de ani, când singura ta libertate este aceea de a-ți aduce aminte. În acel hotel ai mai fost, exact din același loc ai privit acoperișurile ploaia și praful, ridurile zidurilor. Culegi cu limba lichidul sărat de la colțul gurii, nici nu știi când ai plâns, închiși ochii și asta nu rezolvă nimic, pentru că tu ești aici, la nivelul zero al șansei, mințind și mințindu-te, „vine ea primăvara”, și ea a și trecut, a fost ieri, între trei și trei jumătate, nu-i adevărat, strigi tu, mai e timp, își promit, spui plângând, strângând perna în brațe, în întunericul camerei tale și odată cu ea, cale de o mie de femei din memorie, nu-i adevărat, ba da, ba da, cele o mie de zile fericite ale vieții tale pentru care nu găsești cuvântul potrivit.

„Nimic nu găsești în casa asta” strigă femeia din bucătărie, „nimeni n-are grijă de nimic” apoi ușa trântită, grindina vorbelor care îți fac rău, simți inima rostogolindu-se în piept, aerul tot mai puțin, zvâcnetul tâmplei.

...Te vei îmbrăca și vei pleca. Dar nu acum. Acum reparați cu gesturi moi robinetul din baie, îți privești mâinile și abia așa îți aduci aminte de dubla ta existență, cu bucurie și umilință, pentru că totul a mai fost, nu-i așa?, drumul acela prin munți, în alt anotimp, cu altă femeie alături, totul a mai fost, lacrimile și nodul din gât, explozia aortei. Nu-i nimic, vine ea primăvara, îți spui, aceeași primăvară de acum douăzeci de ani, de anul trecut, pentru că singura ta libertate, aici, în punctul zero al șansei este de a-ți aduce aminte. Ca și acum zece ani, ca și anul trecut, te vei îmbrăca și vei pleca. Dar nu acum. Altădată. Cândva. Rupi cu furie pozele din camera adolescentului postere cu aeroporturi multicolore, cu senzuale flori din Hawaii care scot limba la tine, cu gazoane perfecte pe care se plimbă o minge albă poc-poc în ritmul pulsului tău în ritmul picăturii care îți cade pe creștet. – și urletul tău spulberă trenurile care se-ndreaptă spre mare sparge ferestrele acestei secunde cu vată de zahăr, confetti și spiriduși de petrol. Această secundă, cal troian costeliv din care vor coborî cuvintele tale – mici saltimbanci în armură de turtă dulce și martipan. Lasă-mă, lasă-mă să privesc acest zid jupuit pe care fâșiile multicolore închipuie picturi rupestre incredibile geografii. Acest zid eliberat. Un ecran prin care se văd rețele de nervi gheme de sânge, sudoare și lacrimi. Chiar inima.

Inima ascunsă

În mansarda câtorva sentimente închiriate adolescent în cochilia cărnii tot mai amare perlă absurdă înconjurată de întuneric, de hohotul orbilor care învață după ureche arta descrierii. Pe ecranul acesta se văd rețele de nervi gheme de sânge se vede și inima pe care nu o poți auzi.

Polaroidul turistului cu pantaloni tirolezi iolari se extaziază instantaneu wie schön, wie schön tzuika aha, mamaligutza. Polaroidul turistului nu vede, nu înțelege nimic. Alb pe alb, qu'ils, sont gentils les roumains what a pleasure, drug moi. În timp ce tu lipești cuvinte la flacăra de acetilenă a lacrimii încercând să explici expresiv circumstanțiale de loc și de timp. Cuvinte de epocă

Haraci, haraciuri, substantiv neutru (turcism, învechit).

„Tribut anual pe care țările vasale îl plăteau Imperiului Otoman. Una din cele patru rate în care se plăteau dările. Din tc. harac.” Prin perdeaua de grăsime a urechii nu pătrunde nimic, polaroidul fixează a romanian beauty, picolița cu nuri împărțind zâmbete și mititei.

Ca și când ai coborî cu liftul de pe acoperișul acestei lumi simți un gol în stomac, în fața rețelei de înaltă tensiune a câtorva fraze intraductibile, a câtorva sentimente care au sens numai în limba română. Tu, cu bietele tale cuvinte, cu dragostea ta dureroasă aici, pe aceste străzi în orașul pe care-l iubești așa cum e, așa cum iubești copilul bolnav, prins de febră înger carbonizat, copie a naivei speranțe, viitor în trecut, copilul bolnav mai mult decât pe cel sănătos și de care nu vrei, nu vrei, nu vrei să te despați niciodată.

Misiune de recunoaștere

Într-o zi a lunii februarie mi-am adus aminte. De mine nu. De corpul meu, pe care-l urăsc. Burduf obscen plin cu imagini, întâmplări și cuvinte. Mașinărie atroce absorbind peisajele altora, viețile lor. Ochiul meu invadat de mii de retine străine. Gura mea plină de pământul unor cuvinte în care nu cred. Creierul meu, sub ocupație. Pe scara de serviciu, pe sub porticul principal, prin toți porii, – armate perseverente, tropăitoare, cu morții lor cu tot, cu zeei și histrionii, ocupând noi poziții, împingându-mă către margini, către sârma ghimpată, obligându-mă să privesc în afară prin fanta dureroasă a ridurilor, obligându-mă să ating cu mâna mea de la douăzeci de ani trupul meu de acum, să-l mângâi în hohote, cu greață și amărăciune. Misiune de recunoaștere. Eu, domnilor, nu recunosc nimic. „Lasă, lasă, nu te mai teme, – spune arătătorul meu tânăr găurindu-mi clavicula sub epiderma amorfă, înaintând spre aortă. Afară nu mai e nimeni. Numai frigul ceresc. Chiar și aceste cuvinte, nu de tine sunt scrise ci de cuvintele care te în-locuiesc”.

silvia obreja

Zbor și cădere

Se crapă inchipuind iubirea
în pasul minutelor ce se scurg
pe harta unui trup.
În detaliu o clipă
și ea moartă.
Între noi păsări
zbor și cădere.

Ții mortîș să știu
că va bate ora exactă pe inimi
într-o lume rotundă?
Fie!
Dar încă m-aș putea elibera
de cele trei ramuri
care ne despart.
În umbra ta verde
prea multe s-ar veșteji!

Ești zăpadă
și-e frig
uliul plutește
mă strigi...

Mai trebuie timp ca insulele să
dispară
din pricina ecoului
și noi să ne naștem iar.

Culori

Albastru curge în cuvinte
cerul amăgit.
Verde sub alb.
Antotimpuri ieftine duse.

Timpul mai alăptează
în pustiu căutări
în liniștea trupului
răbdătoarea clipă tresare.

Se-ntorc zile pe insulă
e Noiembrie
de gheață maci înfloresc.

Fascinantă

nebulie

Spiritul rătăcește într-o umbră
pulsează cu sângele altuia
prin carnea nocturnă
durerii vândut.

Un ochi căscat se străduie
să mă țină treaz
între clipe.

Fascinantă nebulie gloria Vidului
nesomnul cuvintelor în somnul
poeziei.

Stărpind întrebările
cuvinte mozolite în tutun
otrăvesc șoareci albi
ștearsă lumină.

Care salcâmi

Era o tristețe uniformă

de zile plouate.
Poala lumii plină de tandrețe.
I-am spus fiicei mele
că au înflorit salcâmi.
Care salcâmi
care frunză de brusture mamă
ce vânt numai oase
ce coajă de soare...

Și-a prins în păr o floare de
mătase
avea-ntâlnire disco pe la șase
și a plecat...

Femeia visată

Deci
nici încuiată
nici prea... descuiată
nici vicioasă
nici prea virtuoasă
nici tânără
nici prea coaptă
nici zurlie
nici călâie
nici grasă
nici lopată de oase
nici intelectuală
nici fără școală
nici profundă
că-l scufundă.

Numai
frumoasă
amiroșitoare
trestie
bestie
amețitoare
orhidee
Nicole.
Docilă

muncitoare
cloșcă
înțelegătoare
multă
Filofteie
zât!

În cerc

Lumea e rotundă
noaptea umedă
ca limba unei păsări
bolborosind a zbor.

Legat de un țaruș exist.
Cu cât mă zbat mai mult
lanțul se face mai scurt.

Mă învăț, mă-nvăț
mă cațăr pe-un zmeu
visez pajiștea de dincolo
pe care mi-au furat-o caii.

Pulberea se depune
cenușă ce-mi ține de cald
uneori plouă
plouă
peste țarușul cu miros de brad

* * *

În țara căteilor
singura fericire este indiferența.
Când lingi un os de zile banale
mori sărac
în țara căteilor
de nedorință
nevisare.

Las rațiunea câinilor mari
ce pot analiza această situație.

Parodii de dumitru andreca

Ion Pillat: Floarea din fereastră

Motto: „Pe geamul înserării văd o floare,
Tulpina ei e prinsă în pahar...”

Amurgul – aruncă vâlvătăi de jad
Către fereastră-n care e o floare;
Desprinse lin, petale roșii cad,
Ca umbrele plutind prin înserare.

Adie-abia părelnicul zefir,
Un clopot bate scufundat departe,
Parcă anume pentru trandafir –
Simbol ales, ducându-se în moarte.

Tudor George: Mansarda

Motto: „Ia-mi miștile, rostogolindu-ți sânii”

Te-aș dezbrăca precum o portocală!
Veșmintele le-oi arde în priviri
Să fim serafici doar o clipă – miri
În horbotă de visuri și betea!

Mansarda-n stele urcă-se cu totul,
Singaporeic ode-am să-ți închin,
Căutând tandru un pahar cu vin
Cum sfârșu-i căutat de miel cu botul.

Un principe mă simt dintr-un ținut
Îndepărtat, cu tine doar în brață...
Dă-mi gura senzuală, mă răsfăț

Smulgându-mă din mlaștina-trecut!

Nu ești numai iubită, o, femeie!
Ești chiar zeița posedată, GEE!

Ion Horea: Autumnală

Ah, mi-e dor să merg iar toamna la cules de
cucuruzi
Când pe deal talanga sună și se-ntorc ciobanii
uzi,

Să mai văd femei pietroase, pure până și-n
privire,
(Morganatic tot dansează, dulci, la mine-n
amintire).

Printre pruni să merg c-o fată fără ca să-i fac
nimicu

– Să nu uit să-i duc o țuică bună și lui Mircea
Micu!

Am rămas legat de glie, că-s la oraș nu fac
cazu’

Și-nțeleg deci „legământul” dat de Sfânt Mihai
Viteazu;

El răsare dinspre Turda cam în fiecare an,
Aducându-mi adierea meleagului transilvan.

Dar ce zic?! Să merg la vie cum mergeam
copil fiind eu,

Să fur struguri cu desaga că doar iau din
CEAPEU!

Să fac must, să beau molan și nici un ban să nu

scot,
Să socot doar cam cât iese dacă aș avea un
lot...

Da, mă-ntorc în sat, acolo, și voi scrie poezii
Pentru cei sărmani săteni – părăsiții de copii!
Mă împrietenesc cu popa, cu bătrănu-nvățător,
La Căminul Cultural am să pun pe roate-un
cor,

Că mi-a scris și vărul Lae cum „combină” și-a
luat,
Facem baluri și cultură și ne doare-n cot de
Stat!

Ana Blandiana: Cuplu

Miros de trup abandonat lângă mare,
Cu brațele întinse în cruce
Pe plaja cu fierbinte nisip
La capătul lumii, puste.
Carnea îmi arde tremurătoare
Când cu țipete stinghere, năuce,
Pescărușii desenează în aer un chip
Pe care memoria abia îl mai știe.
Valurile mă spală pe picioare,
Lungile picioare pe care
Le mai știi din vârsta ne-ntoarsă?
Vino, curând noaptea o să coboară,
Sunt ca o biserică arsă
Numai de soare.
În acompaniamentul unui psalm lichid
Vreau să te răstignesc în trupu-mi, pentru vecie
Să te închid!...
Departe îmi nălucești,
Încet, tot mai frumos și încet
De-mi pare că descult pe ape plutești...
Nici nu mai știu dacă de la SALVAMAR ești,
Sau ești însuși Iisus din Nazaret!

O tentativă de antologie

de AL. CISTELECAN

Abia s-a uscat cerneala pe volumele cu care Dorin Popa și-a ocupat, dintr-un salt, locul vacant în tabelul optzecist, că poetul le-a și împreunat într-o antologie. **Tentativă de spovedanie** (Editura DAB, Iași, 1994) e și o tentativă de antologie făcută cu mare îndurare de sine, mai degrabă cu prea mult respect decât cu prea multă exigență. Ea reunește, într-un alt aranjament și cu o postfață de Ioan Holban, cam toată **Utopia posesiunii** din '90 și cam tot ce era **Fără întoarcere** în '92. Cele două volume au decăzut acum la rangul de simple cicluri iar prin redistribuirea textelor a rămas material și pentru o coadă ce respectă religia compoziției triadice: **Pierdut pe cale**. Titlurile lui Dorin Popa încep să se umfle de emfază (și încă de una gen Alboiu) și tind să inducă impresia unui scenariu existențial cumplit, iremediabil lovit de o sancțiune metafizică. Poezia însăși nu e lipsită de intimitatea cu catastrofa și de o cochetărie escatologică, dar ea e departe de a fi atât de prăpăstioasă pe cât o anunță etichetele. Dorin Popa e un suferind cu luciditate, ba chiar un damnat, unul din cei ținuți în cămașa de forță a existenței. El se închide în țărul unei angustii compacte, circulare și agresive, notând de acolo frenezia convulsivă a anxietăților. Dar el nu e mai puțin un gurmand al suferinței și un retor al anxietății, găsind destul de ușor drumul spre clamoarea acestora. Cheia cu care el își potentează argoasele, contabilizându-le într-o biografie srivită și sufocată, e, de regulă, o scriitură ce trăiește din elanul propriului ei cinism. Aceasta se îmbată singură de forța ei depresivă și se exaltă în exercițiul deziluzionant, complăcându-se în enunțuri patetice, radicale și frenetice, ale dramei existențiale. E vorba însă mai degrabă de un patetism de scriitură, îndopat cu energizante deceptivă și care începe să vadă monstruos, catastrofic. În terifiantă se simte însă o prestație voluntară de retorism, un program de enormizare a anxietății și de supralicitare a ei prin telecomandă stilistică: /.../ visele mele – o plantație de paralizie/ dezmățul neputinței face ravagii/ – în subteran o gloată de infirmi// ciuma atinge tot ce ating, otrăvite-s fântânile din care am băut:/ fructele mele rămân sechestrate pe celălalt tărâm!!! fără scrupul de a ocolește rănilor noroioase, vulgare ale mării./ cu amintiri de hârtie creponată prietenul mă întâmpină/ furiile mele deznădăjduite îi lasă un gust amar, inestetic/ și-n urma lui privesc: niciodată nu-mi voi putea apropia/ decât proastă și fidelă, umbra mea/ umbra mea care nimic nu poate înțelege/ care îmbracă numai hainele mele.../.../

(din **Luarea în posesie**). În această febră a alienării poetul începe să joace braț la braț cu Ion Mureșan, aruncându-se și el în viziunea himerică a ființei, cu aceeași voluptate a limbajului sanguinic, de fulminantă a concretului: „împlântat printre nervi și migrene/ precum sămânța în solul fertil: voi înflori, voi da roade/ și nebunia le va curge atentă, harnică// ... nu m-am visat lipsit de dorințe în fața mea vin/ ... și totuși:/ o spaimă cenușie mă cuprinde/ când, disperat și orb vreau să mă ating/ fără gândul ascuns al celui care nepăsător aruncă zarul/ (când ciuma bântuie pe-aproape nu mai ai vreme/ să te îmbraci în veșminte de purpură)“. Anxietățile vârtoase, zdravene și iremediabile, fac deliciul lui Dorin Popa. Poetul ține să instaurizeze o decepție autarhică și să acopere orizonturile existențiale cu disperare. Climatul de atrocitate e cel care-l provoacă, care-l excită și-l incită. Dacă acesta n-are, de la sine, vehemență, poetul e gata oricând să i-o livreze el însuși, zorind spre infernul existențial printr-un program stilistic. Dorin Popa nu e doar metodic, e chiar harnic în a-și „infernaliza“ existența, presat mereu de o scriitură hulpavă după atrocități: „într-o secundă arunc în aer copilăria – infirmitatea/ de care nu-s vinovat/ (am venit pe lume cu țigara aprinsă în colțul gurii)// pun la zid toate speranțele mamei,/ toate clipele în care-am privit spre cer/ așez, alături, zâmbind, iubirile puține/ nu uit nici ziua în care-am aflat despre mine/ și, printre lacrimi, urlu: fooc!!! apoi intru în disperare/ ca într-un stadion“ (**Autoportert ieșit din minți**). Angoasa ca mediu excitant și cinismul ca bravură devin stilistică a lucidității dând cordonatele pe care se mișcă Dorin Popa într-o poezie care aspiră când la convulsivitate, când la epură. Poetul le suferă amarnic, compact, cu o evidentă dărzenie a disperării.

Înima lui aspră se moaie doar în câteva partituri erotice și, mai cu seamă, în câteva accente psaltice. Dând de fundul paharului, poetul se întoarce spre rugăciune, dibuind cu fervoare o cale mântuitoare: „primește-mă, primește-mă, primește-mă,/ cu nelegiuirile mele cu tot!/ nimic nu-mi mai stă aproape / nimic nu mă mai poate scăpa/ nicăierea nu aflu, nicăieri, locul meu-/ casa mea//.../ nimic nu mă mai stă aproape/ nimic nu mă mai poate scăpa/ primește-mă, primește-mă,/ facă-se voia Ta!“ (**Singur cu marea, în pragul serii, toamna**). Poezie a atrocităților, dar și atrocizantă prin program scriptural, poezia lui Dorin Popa, după ce s-a dopat cu anxietăți, a ajuns în pragul iluminărilor. După febra disperărilor, poetul a descoperit febra invocațiilor.

Nevoia de concizie

de CLAUDIA ENE

Apariția atâtor ziare (nu mă refer la reviste), după 1990, te face să te întrebi care sunt criteriile după care cititorul decide că un ziar merită să fie citit și altul nu. Cu alte cuvinte, de ce anumite ziare sunt mai citite decât altele? Unul dintre criteriile selecției este fără îndoială **conținutul**: omul este interesat de un anume gen de informație și știe că ziarul pe care s-a decis să și-l procure – după posibilități – zilnic sau la o altă perioadă, are o oarecare predilecție pentru acest gen de informație. Chiar și așa, problema alegerii nu poate fi rezolvată (sau înțeleasă), dat fiind că există cel puțin două ziare cu preocupări mai mult sau mai puțin asemănătoare. Și atunci de ce un ziar și nu celălalt? Un răspuns posibil este legat de **densitatea și precizia** conținutului. Un ziar cu informații puține și imprecise nu te îmbie câtuși de puțin să dai cei 250 de lei, cu care încă îți mai poți procura o pâine, numai pentru a-ți amăgi puțin nevoia de informație. Și încă alegerea nu este justificată pe deplin. Rămâne, fără îndoială și criteriul **perspectivei** asupra informației: dacă cititorul are convingeri de dreapta, nu-și va cumpăra zilnic un periodic cu comentarii de stânga și nici invers. Însă, orice opinii politice ar avea, va fi înclinat probabil să opteze pentru un jurnal preocupat mai mult de informație decât de perspectiva asupra ei și poate va fi chiar mai mulțumit pentru că i se lasă libertatea de a comenta evenimentul din propriul punct de vedere. Nu spun că i s-ar lua altfel această libertate, dar cine a fi dispus să accepte relatarea unei informații dintr-o perspectivă opusă modului său de a gândi? Cine mai are răbdare, ca pe vremea lui Caragiale, să stea în fața unei halbe cu bere, citind circumspect atât ziarul Opoziției cât și pe cel al Puterii pentru a extrage apoi evenimentul pur, adică ceea ce s-a întâmplat cu adevărat? La sfârșitul secolului vitezei, Mitică, și nu numai el, are nevoie de o foaie **clară și concisă** în care lucrurile să-i fie prezentate dens, clar, precis și cu cât mai puține comentarii pârținoare. Omul sfârșitului de veac și de mileniu vrea să citească ziarul din titluri, în metrou sau în autobuz, să fie informat la zi, mult și concis. De aceea, cea mai importantă exigență impusă unui jurnal, în strânsă legătură cu celelalte subliniate mai sus, pare să fie **concizia**, care ar putea constitui răspunsul la întrebarea pe care o formulăm la începutul articolului. În fond, de ce n-ar decide o problemă de stil soarta comerțului cu vorbe?

Mica tupaniadă

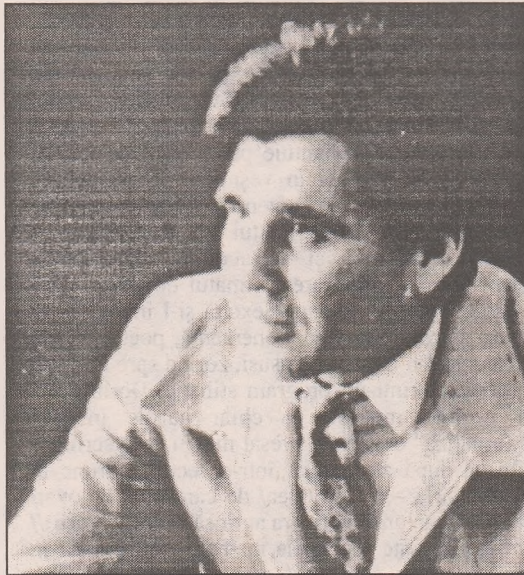
I. Mito-poemele de altădată

de DAN-SILVIU BOERESCU

De mai bine de douăzeci de ani, Marius Tupan nu se lasă și scrie, și scrie, și scrie...

Remarcat, pe la sfârșitul deceniului șapte, la un concurs literar studentesc, de către universitarii Mircea Martin și Gelu Ionescu, titularul rubricii „Unda vișinie” din **Sportul românesc** și fostul redactor de la **Urzica** debutează cu două volume de proză scurtă – **Mezareea** (1974) și **Noaptea muzicanților** (1978) – intersectate de un prim roman, **Crisalide** (1977) și urmate, în deceniul următor, de alte două romane: **Coroana Izabelei** (1982), care – prin polemica declanșată de **Săptămâna** – îi va aduce consacrarea à rebours, și **Marmura neagră** (1989). Între timp, în 1986, i se topește, din ordinul cenzurii, prima ediție a romanului **Vitrina cu păsări împăiate**, care va mai putea fi tipărit abia peste un alt deceniu, prin decembrie 1994. (**Beteșugarii** și alte piese sunt publicate doar în reviste, dar vor fi jucate, în câteva rânduri, ca „teatru radiofonic”).

Povestirile poetice din **Mezareea** au fost prefațate la vremea respectivă de Nicolae Balotă, care le considera „enigmatice, mai mult descrierea unor stări decât relatare a unor peripeții”, în care „amintirile copilăriei transfigurează o lume care ea însăși e transfigurată prin proiecțiile unei imaginații arhaice”. Prefațatorul mai sublinia și influența „straturilor adânci ale culturii tradițiilor populare împletite strâns cu natura”, fapt lesne de verificat în materia acestei prime cărți, ca și, de altfel, în toate celelalte. În majoritatea povestirilor lui Tupan epifanii enigmatice se intersectează cu „vedenii” arhaico-folclorice, toate apelând la elementar (aer, foc, pământ) și promovând personaje halucinante, care așteaptă, extatic, revelații stranie, numite sau nenumite. Tema destinului, bunăoară, indusă de elementul primordial (versiune resacralizantă a amnioticului), cunoaște întrupări exorcizante, precum cea a „călcătorului pe ape”. De aici, cu (prea mare?) ușurință, propensiunea spre mit, spre ritual arhaic inițiat, în manieră voiculesciană. (S-a vorbit mult despre similitudinile stilistico-tematice ale prozei lui Tupan cu cea a lui Fănuș Neagu. Eu n-aș reține decât unele coincidențe de limbaj, fraza uneori discursivă, obositoare prin apelul la metaforă: „sufletele moarte sunt grele, atârnă cât zece insule rătăcite în ochii marinarilor”). Un personaj emblematic poate fi considerat olarul care – la o primă privire bachelardiană – este „făcătorul de urcioare” din lut, în foc, pentru apă. Un alt inițiat este călătorul: „Nu-ți disprețui darurile pentru o himeră!”. Geografia spirituală a tărâmului mitic (vezi și **Cornul Caprei**) face apologia locului magic în care apune soarele și unde se ascund ploile. Obsesia secetei este cea a unei presupuse aridități sufletești, a cărei vindecare are loc prin joc, cu ajutorul muzicii (lăutării), și conduce la un memorabil cerșit ritualic al ploii, care face ca în sufletele găzduite de trupurile însetate să se aprindă – deloc paradoxal – focul. Într-o miniatură precum **Lumina din afară** (dedicată falsului maestru – Fănuș Neagu), destinul este simbolizat de păianjenii care țes pânze succesive în colțurile ascunse ale unei „gospodării” (timpul?). Mai convingătoare mi se pare, însă, o proză (un poem?) cum e **Hohotind în goană, caii**, în care este descrisă „noaptea de năproor, singura noapte a anului când câmpurile intrate în amăgeala verdelui primesc fără prigoană boturile nesătule ale cailor”, singurul reproș fiind, în continuare, preocuparea excesivă pentru calofilia frazei. Tablouri interesante sunt realizate prin „desenarea” în filigran a târgului, bălciului, iarmarocului. Desigur, faptele mitice cu pronunțat rol ritualic nu vor lipsi și multe ni se impun cu

pregnanță, asemenea Matahalei, vânzătoarea de serpi care apare ori de câte ori se mânia cerul, în clipe de arșiță cumplită. Avansând în socialul apocrif, descoperim la a treia chemare, nunta: mireasa calcă, bineînțeles, ușor peste ape și se va „cununa” cu moartea tot în mediul acvatic, în vreme ce „balta se ridică în cer”. Metatextual, destinul este însuși palimpsestul povestirii, așa cum ne este propus de finalul dramatic al „palidei vergine” tuberculoase: „Când se îneca în tuse, copilul simte că sufletul Ninei e pe aproape, gata să iasă afară. Ia o batistă și o așază la gura bolnavei, să-l oprească înăuntru. Ar vrea să iasă din poveste sau să o lase la jumătate, dar el nu-și dă seama că leagă firul alteia” (**Povestea asta**).

A doua culegere de povestiri, **Noaptea muzicanților**, păstrează rostirea mitopoetică, extatică: „Haita umbrelor ocolea sălciiile și podurile de gheață, dădea târcoale zborurilor de păsări rebegite și se înfățișa malului scorjit ca o scorbură”. De aici, „boarea amintirilor răzlete”, din aburii cărora se conturează o poveste de dragoste sanguinolentă. Șura ucide pe Gemal pentru Radmila („când ucizi din dragoste nu se numește crimă; nici moarte nu se numește, e un fel de judecată pentru care nu s-a găsit lege”), iar pe Dunărea înghețată Ermin caută năzărirea Radmilei și o găsește sub apă (în genul **Lostrîței** lui Voiculescu). În **Urmele** (titlul autorului: **Oameni și câini**), ca și în alte texte, regăsim fragmente din epopeea neterminată a lui Ștefan Bănuțescu (**Cartea Milionarului**). Aristide Mazurachus (fugit de la câmpie la munte, „scăpătat printre gloriile fanariote”) se face cărciumar și devine protagonistul unor întâmplări halucinante („câinele străinilor trăgea cărciuma după el” ș.a.m.d.). **Cele patru felinare** narează povestea ieșirii dintr-un coșmar, în care „Semnele” pe care le citește Ioana Filigeanu în boabele de struguri strălucind în soare sunt „ochii Domnului”. Cartea cuprinde și o întreagă enciclopedie a thanaticului. În **Steaua de cumpănă** se exploatează motivul popular al meteoritului care anunță moartea unui tânăr. Alte semne ale morții (figurile care-l vizitează pe Mogoete la cimitir) apar în **Chipurile**. Aici, metafora morții este drumul înspre lumea cealaltă. Destinul poate fi și o pasăre muribundă: Andrei, copilul luminat, are revelația ei în „poiana tătarocelor” (**Pasărea**). Gelozia lui Traian Rugină (pater semper incertus) îl va duce în afundul **valurilor roșii**, împreună cu Agripina și cu fiul lor. Un motiv borgesian găsim în **Ceasul din turn**, „protocolul enigmatic al unui burg”. Băiatul care venise – mesianic? – să repare ceasul din turnul

catedralei execută acrobații mortale. Noul ceasornicar intră el însuși în ceas și îl pune în mișcare: „Până jos însă nu răzbate decât bătaia monotonă a timpului, drămuț din nou peste ei și peste așteptarea lor deșartă”. Un destin punctat de elementarul primordial vom afla, în maniera primului volum, în **Sămbăta orbilor**. Baba Mătrăguna intră în moarte și pelerinajul ei și al celorlalte personaje la părintele Gavril, orbul atoatevăzător, ar vrea să inducă însuși rostul unei noi religii apocrife: „O orbită fără lumină, uscată, părea biserica în clipa aceea. Lumânare la botez, lumânare la nuntă, lumânare la moarte, amintirile morților în lumină tot o lumânare, ca drumul să fie mai lunecos și mai sigur”. În plus, destinul, fatum-ul, este punctat de curgerea apei în ploaie („adorajia meditativilor”). Focurile, aducătoare de o spaimă fără egal, al cărei paroxism îl suportă boieroaica Estela Pantazi amenințată de țărani răsculați, luminează și **Matca Albului**, locul uitării dar și al ultimei judecăți. În contrast, o tentativă naivă de explicare a armoniei universale propune **Pescarul anonim**: „Cu glasul retras în cercurile ce marchează anii, cu pleoapa tremurând a frunză (din nou, presiunea insuportabilă a limbajului excesiv metaforizant – D. S.B.), Anton Severin nu mai vedea în fiecare mișcare o luptă, o urmărire, ci siguranță și împăcare, un drept la visare și speranță”. Când o cere în căsătorie pe Nadejda, navalistul Vadim Rădină îi oferă acesteia **O sută de trandafiri**. Eșecurile socio-profesionale dar și afective îl conduc la sinucidere, iar florile apar ca un leit-motiv sinistru la cimitir, aduse de un anume Nușu Dobroteasa. Nu toate textele sunt brodate însă ca variațiuni concentrice ale temei morții. Una din excepții o constituie și **Strigătul dintăi**, povestea unei resurecții prin (re-)naș undeva, la capătul lumii, de unde, printr-un binoclu simbolic (aflat obligatoriu în costul camerei de hotel), Cristian, cel cotropit de amintiri și obsesii, reușește să-și scruteze viitorul, materializat ulterior prin nașterea fiului său și al Mariei. În fine, un corolar al temelor lui Tupan poate fi identificat în povestirea titulară a volumului, **Noaptea muzicanților**. Orchestra lui Vasilache este invitată de Măria Sa Zaharidis la Castelul Spiritelor, pentru o „serbare a lumii pe dos”. Stăpânul îi obligă să intre în foc (element deopotrivă distructiv și creator, prin puterea de cunoaștere a luminii ce îi este asociată), dar focul nu se va atinge de ei. În schimb, le va mistui instrumentele, simbol al ludicului desfrânat și ultima manifestare a spectacolului fanariot, al cărei crepuscul este marcat de un avertisment fatalmente ignorat: „Doar acolo, jos, într-un șanț, unde fusese aruncat îngerul, se auzeau gemete cumplite, văicăreli ieșite din gura neîntrecută altădată în cântece, și fanariotul nu deslușea în ele un preludiu”...

Seceta, Bălciul cel mare și Clopotul sunt cele trei părți ale celui mai reușit roman al lui Marius Tupan – **Coroana Izabelei** (un al doilea volum al ciclului, **Rezervația de lux**, este anunțat pentru 1997). În fapt, cartea reunește epic motivele celor două volume de povestiri. Ele sunt localizate temporal în preajma celui de-al doilea război mondial și spațial – în satul Urș Mică (un Macondo autohton, stihial). Izabela este soția demonică (cea de a treia) a lui Nicolae Șarpe. Ea aduce „un soroc de moarte pentru toate” căci „totul e mort în Urș Mică”. În contrapartidă, Pălca Rozar îi aduce Izabelei un copil lepădat, abandonat în mlaștinile fetide ale... timpului. Pământul însuși, amenințat de blestemul istoriei, este spurcat de molime și de invaziile omizilor și lăcustelor. Peisajul apocaliptic care se conturează reprezintă cadrul unor întâmplări pe măsură: sadismul unei procesiuni vânătoarești, incursiunile turmei de oameni flămânzi ș.a.m.d., toate proiecții ale unui timp revoltat. Într-o atmosferă fantastic-barocă, parabolică, sunt identificați cei trei cavaleri ai Apocalipsului: foamea, bălciul și necredința. Pe un pământ al ușurătății omenești, fundațiile bordelului se dovedesc mai solide decât cele ale bisericii, din care rezistă doar clopotul, avertisment sumbru al transformărilor îngrozitoare ce vor veni. Parabola propusă este cea a comunismului și ea e dusă la îndeplinire de un anume Iosif Vidrighin (atenție la inițialele... „tătucului popoarelor”). „Oare vine potopul” se întreabă un personaj. Răspunsul e parabolic, însă lipsit de echivoc: „Nici vorbă... E ziua Marelui Cuceritor”. Dar despre romanele lui Tupan – în numărul viitor.

«Europa Centrală» între teorie și practică

de MIRCEA ANGHELESCU

De o atenție insuficientă s-a bucurat, din partea istoriei noastre culturale, revista „L'Europe Centrale” care a apărut la Praga, în limba franceză, începând din toamna anului 1926. Publicată săptămânal, de un comitet de redacție în spatele căruia se afla probabil Ministerul de externe cehoslovac, revista intenționa să promoveze înțelegerea și colaborarea dintre țările zonei europene respective, dând substanță și coerență colaborării unor entități statale ieșite, în cea mai mare parte, din ruinele vechilor imperii: Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia. O spune clar un **Cuvânt înainte** din primul număr al revistei: „Scopul nostru esențial este de a face cunoscute popoarele Europei Centrale și de a lucra, după modelele noastre puteri, la apropierea lor”. În locul termenului și conceptului german de **Mitteluropa**, această nouă formație – nu fără concursul celei franceze – vrea să introducă o nouă viziune, o nouă coerență și, bineînțeles, o nouă aranjare a intereselor. Din această nouă alcătuire a hărții diplomatice central-europene, la care vor mai colabora pe plan cultural reviste ca „Europäische Revue” a prințului Rohan sau „Revue de l'Europe du Sud-Est” a Centrului de studii și cooperare balcanică de la Paris (de inspirație românească: președinte, Dimitrie Drăghicescu, secretar general și director al revistei, M. Bădescu etc.), a ieșit și Mica înțelegere, și Alianța balcanică. Cu toată lipsa lor de eficiență în fața amenințării concrete ruso-germane, ele sunt mărturia că țările Europei Centrale – și nu în ultimul rând România – înțelegeau pe atunci să se organizeze; primul pas trebuia făcut în domeniul cel mai deschis acestui fel de colaborare: în cultură.

„L'Europe Centrale” publică astfel numeroase materiale care, pornind de la date istorice și geopolitice, demonstrează afinitățile și numeroasele cauze obiective care apropie popoarele acestor țări: „Polonezii și cehii formează două națiuni slave a căror istorie este de un paralelism frapant. Ambele au avut a se apăra în decursul istoriei lor împotriva germanismului...” Sau, în altă parte: „Ar fi greu de găsit două țări făcute să se înțeleagă atât de bine și să coopereze pe tărâm economic, dar și politic, precum Cehoslovacia și Iugoslavia...” sau, din nou: „Istoria, geografia, legile economice și afinitățile etnice rezervă un viitor comun iugoslavilor și bulgarilor...” ș.c.l. (toate articolele sunt din 1927). Pe calea deschisă de aceste afinități se studiază raporturile culturale, artistice, literare sau de natură intelectuală și se încurajează schimburile între specialiști, de la ziariști la istorici și de la poeți la muzicieni. Între raporturile interzonale se face un loc larg legăturilor țărilor din această regiune în ansamblu cu Europa apuseană, în special cu Franța, inspiratoarea acestei precauțe politice de prevenire a unei noi infiltrări germane în Răsărit: traduceri din și în franceză, relațiile scriitorilor din regiune cu cei francezi sau cu opera lor, comunitatea idealurilor, temelor sau practicilor în anumite domenii ale artei etc.

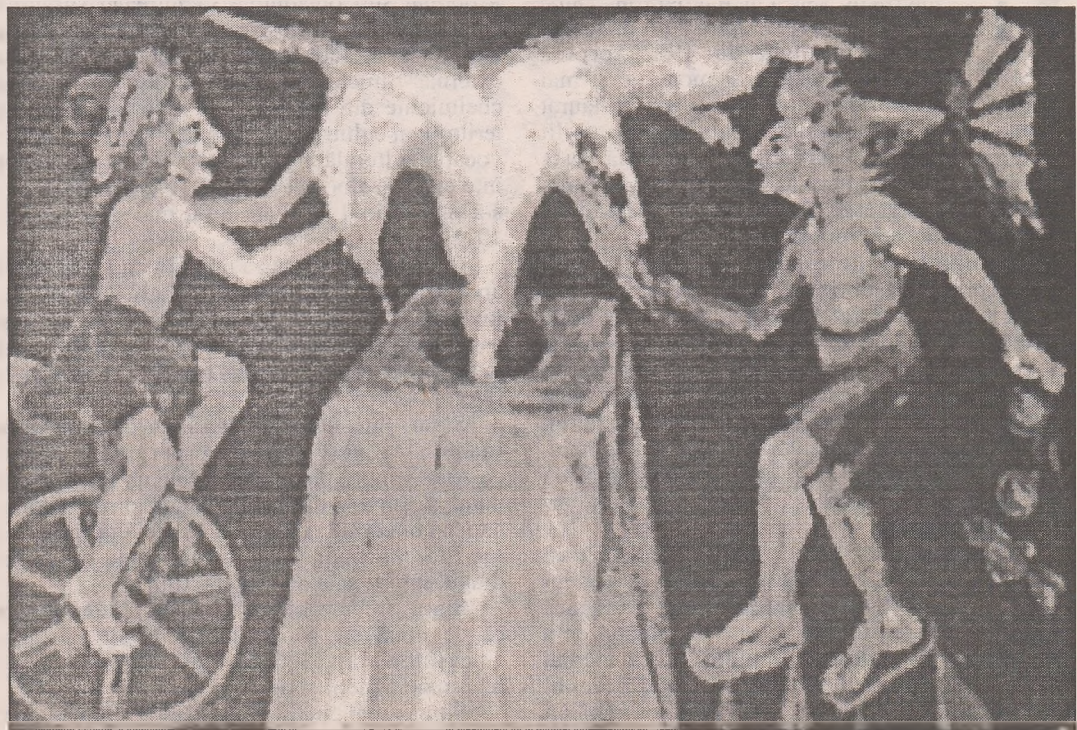
Pe acest teren favorabil era greu să nu prolifereze studiile de literatură comparată, într-o varietate pe care o stimulează caracterul pragmatic, aplicat, al demersului critic, dominant în revistă. Prezentând mai în fiecare număr operele literare care intră, într-un fel sau altul, în sfera de interes a cooperării europene și central-europene, revista insistă, inevitabil, asupra unui domeniu mai nou și mai interesant al comparatisticii: imagologia

tipului național, imaginea „celuilalt”, a „străinului” văzut din diferite puncte din Europa. Caracterul dramatic al acestor discuții, exagerate și de condiția participării autorului însuși, care adaugă susceptibilității naționale și pe aceea particulară, a artistului, nu trebuie să întunece aspectul profitabil sub raport teoretic și clarificările produse cu acest prilej. Încă din primul an de apariție, în 1926, o asemenea discuție este pornită de prezentarea romanului **La Désirée** de Rosny-jeune (cel mai puțin dăruit dintre cei doi frați), care este o istorie demonstrativ simbolică a iubirii dintre un nobil ceh și o frumoasă slovacă de extracție modestă. Critica cehă a primit cu un entuziasm mai mult decât moderat romanul, căruia i-a reproșat mai degrabă inadecvarea și falsitatea imaginii generale în constituirea acestei imagini: „ceea ce s-a reproșat romanului n-au fost greșeli de fapte; dimpotrivă, s-a recunoscut că opera este literalmente saturată de detalii filologice, etnografice, artistice, literare etc... un veritabil **vade-mecum** al Cehoslovaciei. Numai că, așa cum se zice în Cehia ca și în Franța, copacii l-au împiedicat să vadă pădurea. Detaliile sunt juste, dar tabloul este fals” (G. Winter). Cunoscuta romancieră Marie Pujmannová, care ia parte la această dezbatere, observă cu un umor mai greu de digerat pentru noi: „E curios să vezi sub ce lumină romantică, pitorească și exotica apărăm noi (cehii – n.n.) unui străin: aproape la fel cum ne apar Balcanii nouă înșine”.

Un alt exemplu, de aceeași natură, e discutat de compatriotul nostru Bazil Munteanu – viitorul profesor de literatură franceză la Universitatea din București și comparatist de renume mondial – care prezintă o viziune analogă în romanul **Robe sans couture** al lui Léon Thévenin: pentru eroul francez al romanului, femeia (românca) pe care o iubește încarnează chiar sufletul românesc. Recunoscând bunăvoința și simpatia autorului (care nu era puțin lucru; tot B. Munteanu are ocazia să discute altă dată romane răuvoitoare sau de-a dreptul calomnioase la adresa românilor, **Notre père Trajan** de Roger Verdel de pildă), comentatorul reproșează de această dată autorului o inadmisibilă

ignorare a realităților despre care scrie: „observația realistă este, în general, sacrificată în favoarea abstracțiilor”. Nu lipsa simpatiei este în discuție, ci prezența ei supărătoare pentru că nu se bazează pe elemente concrete; această „reconstrucție” a sufletului românesc, datorată unui străin care îl înțelege insuficient deși îl simpatizează și-l descrie în culori favorabile, trezește mai degrabă o reacție de respingere, căci comentatorul ar fi preferat o poziție mai critică dar mai apropiată de realitate.

Problema, în sine, este greu de rezolvat pentru motive arătate, încă de atunci, de unul dintre participanții la discuția despre romanul lui Rosny: „Un francez, scriind pentru francezi, se întreabă ce anume ar putea interesa pe cititorii săi din viața sau din literatura cehoslovacă. Critica cehă, dimpotrivă, pusă în fața unei cărți care nu-i era destinată... se întreabă ce ar fi trebuit să conțină această carte pentru a răspunde opiniei sale particulare despre viața sau literatura cehă”. Așa se întâmplă, o știm prea bine, și cu antologiile de selecțiuni dintr-o literatură străină pe care le face un autohton, un nativ, comparate cu cele ale unui străin: ele nu coincid în foarte multe puncte și faptul este explicabil pentru că se pleacă de la experiențe și tradiții diferite. O spune și Bazil Munteanu în revistă: „Se știe de mult ce vicisitudini traversează operele literare schimbând țara și limba... A traduce o operă literară, ce sarcină ingrată, ca să nu zic imposibilă!”. Departele de fi pesimiste, aceste concluzii duceau atunci, dimpotrivă, către concluzia necesității de a renova o disciplină învechită în perspectiva ei mecanicistă și către sugestia unor noi orizonturi cum ar fi, spune Munteanu, o „istorie comparată a sensibilităților” exprimate în domeniul literaturii. Fructuoasă sub raport teoretic, o asemenea dezbatere – ele sunt mai numeroase în paginile revistei „L'Europe Centrale” decât putem înregistra aici – este utilă și scopului practic al săptămânalului pentru că previne asupra entuziasmelor prea radicale și grăbite în domeniul cooperării. Operația apropierei este deosebit de delicată în acest domeniu al susceptibilităților, deopotrivă naționale și artistice, dar începutul trebuie făcut printr-o cât mai largă cunoaștere și dezbatere a subiectelor comune. Este foarte adevărat că aceste discuții n-au împiedicat nici dispariția revistei, nici pe aceea a spiritului cooperant pe care l-a propagat în Europa Centrală, sub înaintarea revanșismului hitlerist. Dar învățătura lor, atâta câtă este, rămâne, și o nouă publicație destinată cooperării culturale în Europa Centrală ar putea relua astăzi problema reprezentării „celuilalt”, a „vecinului” în mentalul colectiv din care se nutrește și literatura, și nu numai literatura... Căci, dintr-o anumită perspectivă, literatura comparată nu este deloc o disciplină de bibliotecă, ci una aflată în plin clocot al actualității.

Shakespeare - fast forward?

de MARIAN POPESCU

Intr-unul din articolele anterioare observam, în cazul unui regizor foarte tânăr, graba de a ataca o piesă shakespeariană. Shakespeare pare să fie într-un *come-back* vizibil pe scenele românești; ultimele stagiuni pot oferi materiale pentru un studiu căci teatre din București (Odeon, Bulandra, Comedie sau Creangă) și din provincie (Cluj, Brașov) au produs noi versiuni scenice ale operelor omului din Stratford. Acum, Naționalul bucureștean lansează *Romeo și Julieta* în regia lui Beatrice Bleonț.

Revenirea shakespeariană pe scenele teatrale este apanajul regizorilor tineri. Această observație, foarte la îndemână, revelă oare ceva anume? Există o singură motivație pentru opțiunile lor din repertoriul shakespearian? În fața unei asemenea prezențe pregnante, e mai greu să recurgi la ideea că opera clasică „vorbește” de la sine contemporanilor noștri. Cu alte cuvinte, apelul repetat la piesele lui Shakespeare trădează, cred, o conectare rapidă la capodoperă, dincolo de posibila seducție culturală sau înscriere pe fișa de creator. Pentru Beatrice Bleonț *Romeo și Julieta* este a doua

tentativă, după *Nevestele vesele din Windsor*. Întâlnești destul de rar cazul regizorului care, după ce a atacat „un Shakespeare”, să-l atace imediat pe al doilea. Regizoarea nu pare să fie timorată de prejudecăți. Cu siguranță, ea s-a impus în ultimele stagiuni printr-un mod regizoral care, dincolo de beneficiul experienței în dans și balet, începe să fie sesizabil. Imaginea scenică în montările ei degajă o energie considerabilă. Ca și în *Nunta* (Cehov) sau în *Jocul de-a măcelul* (Eugen Ionescu), și în *Romeo și Julieta* o distribuție numeroasă este concertată într-o manieră coregrafică și în relație cu spațiul teatral. Un factor de noutate survine aici în ce privește lumina: regizoarea începe să-i acorde importanță pentru regimul plastic al imaginilor. Scontând un ritm alert al reprezentației – cu interpreți foarte tineri ai rolurilor titulare (George Călin și Theodora Câmpineanu, dar și studenții Universității „Hyperion”) – textul celebrei povești de dragoste este redus la minim, este „rezumat” pentru ca derularea „repede înainte” (fast forward) să nu mai fie obturată de monologuri poetice. Pare că sacralitatea unor celebre **topoi** din piesă a fost resimțită ca un handicap: una

dintre surprizele reprezentației se produce când scena „balconului” este dotată cu o... cadă!

Există în acest spectacol semnele unei dezinvolve priviri asupra unei capodopere, tot astfel cum nu sunt ascunse inhibițiile în fața acesteia. Căci valoarea textului shakespearian, valoarea lui sonoră, este mult redusă pentru a favoriza accesul rapid la imagine. Cultura textului este abandonată într-o măsură, împreună cu aceea a rolului, în beneficiul unui modern conștient al lumii din *Romeo și Julieta*. Cu un decor esențializat la pavelele unei sugerate cetăți italiene din acele timpuri, cu o linie a costumelor lejeră și numai câteva accesorii, scenografia Liliane Cenean și a lui Ștefan Caragiu dă imediat sensul modern și regizoral. Există în spectacol scene elaborate, traversând registre diverse ale dramei și ale comicalului. Mercutio, de pildă, în interpretarea lui Claudiu Bleonț, costumat în negru, violent în mișcări, pare un „furiș” al locurilor publice, căutând cu arțag dar și cu vocație pentru happening-ul comic crearea unor situații riscante. Scena zeflemei în care e atrasă Doica (Silvia Năstase) este foarte reușită. Inventivitatea regizoarei transformă scena morții celor doi tineri – dubla sinucidere – într-o imagine coregrafică de o izbitoare modernitate. Spațiul imens al scenei Sălii mari a Naționalului pare aici redus la esență, după ce, de multe ori, prisosea desfășurării în unele momente.

Se poate comenta îndelung pe marginea acestui spectacol care revelă insistența acordată vitalității juvenile ca fundament al vizibilității regizorale. Evoluția pe vectorul tragic al conflictului celor două familii rivale, Montague și Capulet, – prizată de multe dintre montările anterioare –, este abandonată progresiv pentru a lăsa loc exprimării rapide a unui **coup de foudre**. *Julieta și Romeo* vor face mereu abstracție de motivații – jocul existențial al adulților –, pentru a se mișca liber.

cinema

Paradisul în direct sau infernul pavat cu bune intenții

de MANUELA CERNAT

In chip cu totul ciudat, singurul domeniu în care România pare să revină la un traseu similar celui interbelic este cinematografia. După 1989, nu s-a readoptat cum ar fi fost firesc Constituția din 1923, socotită încă și astăzi printre cele mai moderne și mai democratice de pe continent, nu s-a restaurat monarhia constituțională, nu s-a restabilit puterea monedei naționale, industria este falimentară, agricultura a ajuns la sapă de lemn, arhitectura regresează, literatura e pe dric, intelectualii, universitarii, academicienii și artiștii trag mâta de coadă, Bucureștiul nu și-a redobândit panașul de odinioară, pe scurt nimic din tot ce a asigurat României între cele două războaie un statut de respectabilitate europeană nu s-a putut încă restabili. Ba încă, mai rău, se risipește cu malefică nonșalanță, cu demonică nepăsare față de țară și față de nevoile neamului, până și bruma de acumulări ale epocii totalitare. Praful și pulberea se alege și din ce s-a înălțat, cu infinită trudă, în umbra și de cele mai multe ori în pofida apăsării secerii și a ciocanului.

Iogismul tranziției centralizează astăzi ce trebuie privatizat și privatizează ce s-ar conveni subvenționat. Marea privatizare nu a atins încă nici o industrie. În schimb este pe punctul de a se înfăptui în industria filmului, adică tocmai acolo unde sprijinul statului este vital necesar. Nu întâmplător cheia de boltă a primei jumătăți

de veac a istoriei filmului românesc (1896 – 1946) a reprezentat-o tocmai întemeierea, în 1936, a Oficiului Național Cinematografic, care a preluat sub oblăduirea sa întreaga suflare a cineaștilor. Era și firesc să se întâmple așa. Într-o țară mică și fără șanse de debușeu pe piața externă, filmele autohtone nu își pot acoperi cheltuielile din încasări. Supraviețuirea acestui teritoriu al culturii naționale depinde exclusiv de vocația culturală a guvernanților, de cât anume înțeleg ei să aloce de la buget. Numai că ceea ce s-a înțeles în 1936 pare a nu mai găsi ecou în 1995.

În disperare de cauză unii din cineaștii noștri apelează la producători particulari. Din păcate, investițiile de până acum ale acestor inimoși susținători ai filmului românesc s-au dovedit, cel puțin până acum, păguboase, la propriu și la figurat.

Sigur, nu putem decât saluta cu entuziasm filantropicul gest al unui prosper om de afaceri ca Ami Simon, plecat din România la vârsta de un an și reîntors din Israel ca unic distribuitor al super-concernului Pepsi-Cola, dispus să sacrifice nu puține sute de milioane de lei de dragul iubirii sale de-o viață, filmul.

Sigur, trebuie să-i fim recunoscători pentru că de două ori până acum a oferit de lucru cineaștilor români într-o perioadă de acută recesiune a pieții și de crunt șomaj în breaslă.

Sigur, „benefica lui defulare”, cum glumeț

este definit gestul de Mecena al lui Ami Simon în caietul program al ultimei sale producții, *Paradisul în direct*, înseamnă o mană cerească pentru toți cei implicați în realizarea filmelor născute din bănuții lui.

Un singur lucru este mai puțin sigur: dacă simpaticul și indiscutabil bine intenționatul Mecena înțelege că acest agreabil hobby al său riscă să aducă un imens prejudiciu chiar celor pe care cu generozitate vrea să-i ajute. Meseria de producător are rigorile ei. La Hollywood, în Paris sau Roma, producătorul particular ori își propune să facă bani cu orice preț și atunci renunță deliberat la mofturile artei, la criteriile bunului gust și la stima colegilor, ori are și ambiții culturale, în care caz controlează cu strictețe toate compartimentele creației filmice. La București nu se întâmplă nici una, nici alta. La București producătorul particular nici nu-și scoate banii, nici nu intră în istorie. Dimpotrivă. Toată lumea se grăbește să-l acuze.

Primul film produs de Ami Simon, *A doua cădere a Constantinopolului*, deși a umplut la refuz sălile, nu și-a scos cheltuielile, în schimb a fost demolat sau cu desăvârșire ignorat de critică. Lumea bună nici măcar nu s-a dus să-l vadă. Acum, teamă îmi este că *Paradisul în direct* va ocaziona răutăcioase jocuri de cuvinte inspirate din titlul precedentei producții a lui Ami Simon.

Și chiar nu pricep cum de o persoană înzestrată cu un atât de formidabil fler managerial și cu un neîntrecut spirit comercial, cum de un asemenea campion al marketingului (dovadă și pre-lansarea impecabilă, de cinci stele, de la Poiana Brașov) nu a intuit dimensiunea amatoristică a aventurii în care s-a îmbarcat. Cinematograful este fără îndoială o aventură fascinantă. Cu o condiție: să-ți alegi cu grijă călăuza. Altminteri caravana se pierde în deșert.

Incursiune în miraculos

Număr ilustrat cu lucrări ale pictoriței *Simona Predescu*

de CORNELIU ANTIM

Simona Predescu este, în ceea ce mă privește, o descoperire. O sală de expoziții, una dintre cele mai plăcute din București, dar și mai vitregită în ultimul timp, din cauza nesfârșitelor șantiere din preajmă care îi obturează accesul și confortul vizual, mă refer la „Căminul Artei” (arter), i-a găzduit prima personală. O șansă ce s-ar fi putut solda lesne cu un eșec, dacă...

Dacă obișnuirii galeriilor de artă nu ar catadicsi, totuși, să bântuie prin toate cotloanele mustind de aceste obsedante zoaie hibernale, în care, câteodată, se ascunde un crâmpei de aur. Așa am trecut și eu pragul acestei expoziții, chiar în ajunul închiderii ei! Moment în care dezolarea artistei, aflată la un relativ târziu debut, părea de nimic consolată. Atunci i-au surâs și sorții unor inspirații și generoși cumpărători, dar și ai unor ocazionali prieteni de turniruri exegetice purtate în jurul șevaletului.

Un șevalet, trebuie să recunoaștem, surprinzător de matur și de meșteșugit garnisit cu lucrări, ce compuneau imaginea nu a unui debut, ci a unui eveniment! Interasant de

observat este, însă, faptul că prima impresie nu depășea temperatura stărilor normale. Frapau doar formele, foarte elaborate și ingenioase, ale panourilor din lemn traforat, pe care artista își concepușe o bună parte din compozițiile acestei expoziții. La o a doua trecere prin fața lucrărilor, reperatele seducției vizuale s-au amplificat și s-au adâncit, totodată. Simona Predescu nu se lasă dezvăluită decât în ritualul revenirilor. Un univers foarte viu și dinamic, de personaje humaniforme și obiecte bizare cu funcționalități imprecise, evocând teatrul de marionete, stăpânit de trupele de actori ambulanți sau de circari din medievalitate. Toate acestea concentrate în mirobolante înjghebări și ambianțe scenografice, dominate de mari vâluri albe, patinate de vreme și îndelungă folosință, ce sporesc tonusul expresiv al discursului pictural. Artista și-a elaborat, în aceste frumoase și coerente cicluri de „Magicieni” și „Circari” sau „Zburători”, un scenariu plastic încărcat de vervă comică și de mister, în cuprinsul „narativ” al compozițiilor, dar și de rafinament coloristic. Simona Predescu nu se lasă subjucată de dificultatea subiectelor pe care și le-a ales în împlinirea proiectului său artistic. Ea se mișcă cu ușurință în acest spațiu nutrit de o spiritualitate cu miresme de vestigii bibliofile și antichități. Surse culturale variate, din domenii

nu neapărat plastice, se regăsesc în plămada vizuală a acestei meta-realități, cu virtuți deopotrivă istorice și fantastice. Aceasta a intrat de acum, într-un fel de memorie a miraculosului, pe care privitorul contemporan o asociază, de regulă, practicilor artizane ale renașterii. În pictura Simonei Predescu transpare uneori și difuz acest amestec, oarecum bizar, de spectacol profan, de mistere și iluzionism, cu gesturi sau scene de ritualuri sacre, așa cum doar pictura naivilor maramureșeni l-a mai nemurit în icoane. Este, în acest joc atent controlat al artistei, o undă de imponderabilitate poetică, agreabilă prin ea însăși atunci când este produsul unei asimilări culturale inteligent decantate în forme pe potrivă înțelegerii și sensibilității contemporane. Simona Predescu face dovada unui astfel de discurs, în care conversa surselor culturale și ale evocărilor imagistice, să le spunem tradiționale/consacrate, îmbracă cel mai adesea, atât cât să nu devină stridentă stilistică, un veșmânt modern. Pictorița a mizat cerbice pe performanța plastică a imageriilor pe care le-a creat, și tentativa i-a reușit. O poetică a imaginației care încorporează atâtea repere și atâtea virtuți, ce țin nu numai de civilizația ochiului, fac din această artistă, încă de la debut, o certitudine a picturii noastre contemporane.

Lumea literară

● Acum, în preajma nașterii poetului nostru național, Botoșanii au fost iarăși în prim plan. Au acordat premiul național de poezie unui scriitor remarcabil, exemplar și-n conduita sa morală: Petre Stoica. Intrând puțin și-n culisele acestui eveniment, am aflat că lupta a fost strânsă. În final, colaboratorul nostru permanent a câștigat cu scorul de 3-2, în disputa cu Ileana Mălăncioiu. Pe lista de propuneri au mai figurat Ștefan Augustin Doinaș, Ana Blandiana, Dan Laurențiu. Juriul format din critici prestigioși (Laurențiu Ulici – președinte, Cornel Ungureanu, Marian Papahagi, Mircea Martin, Daniel Dimitriu) s-a orientat și de această dată după ce, în anii trecuți, au fost laureați Mihai Ursachi, Gelu Naum și Cezar Baltag.

● O revistă vie, interesantă, e și „Rampa și ecranul”, grație unui colectiv restrâns de redacție (ca și al nostru), condus de dramaturgul George Genoiu. Rubrici ca „Monștri sacri”, „Eveniment”, „Comentarii”, „Divertiment”, „Hobby” structurează fericit publicația iar semnăturile lui Marin Sorescu, Eugen Simion, George Genoiu, Mircea Ghițulescu oferă „Rampei și ecranului” un plus de interes. S-ar cuveni o paginație mai sprintară fiindcă e vorba totuși de o revistă unde impresia artistică primează.

Premiile Uniunii Scriitorilor din Moldova pe anul 1994

● Grigore VIERU (premiu special) pentru manualul preșcolarului ALBINUȚA.

PROZĂ ȘI DRAMATURGIE

● Dumitru Radu POPESCU pentru romanul *Dumnezeu în bucătărie*.

● Serafim SAKA pentru romanul *Linia de plutire*;

● Nicolae BREBAN pentru volumul *Confesiuni violente și trilogia Amfitrion*;

● Paul MIRON din Germania (premiu special) pentru volumele *Idoli de lut și Fata călăului și alte povestiri* (premiul USM și al ziarului *Mesagerul*);

● George ASTALOȘ (Franța) pentru volumul *O rugăciune de prisos* (premiul USM și al ziarului *Mesagerul*);

● Aurel SCOBIOALA pentru cartea *Ulciorul cu pătărăni*.

POEZIE

● Mircea CĂRTĂRESCU pentru volumul *Dragostea*;

● Emilian GALAICU-PĂUN pentru volumul *Cel bătut îl duce pe cel nebătut*;

● Ion MILOȘ (Suedia) pentru volumul *Rădăcinile focului* (Novi Sad) și contribuția adusă la promovarea

literaturii române în lume;

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

● Eugen SIMION pentru volumele *Întoarcerea autorului și Convorbiri cu Petru Dumitriu*;

● Gheorghe GHEORGHIU pentru seria de articole despre literatura basarabeană interbelică;

● Adrian MARINO pentru *Biografia ideii de literatură*, vol.3;

● Gheorghe CRĂCIUN pentru antologia *Competiția continuă; PUBLICISTICĂ*

● Leo BUTNARU pentru volumul de dialoguri *Spunerea de sine*;

● Nicolae RUSU – premiu special al fundației SOROS-MOLDOVA.

DEBUTURI

● Dumitru CRUDU, pentru cartea *Falsul Dimitrie*;

● Ioan Es POP pentru cartea *Iedul fără ieșire*

Premiile au fost sponsorizate de Fundația Soros-Moldova (președ. Lorina Bălțeanu), COMAZ și IMEGO din București (directori Gheorghe Cosma și Ion Turea), editura Minerva din Chișinău (director Vasile Bahnaru).

Kurt Vonnegut, jr.

Scriitorul american Kurt Vonnegut, jr. este cunoscut la noi mai ales în calitate de autor al romanelor Abator 5, Cruciada copiilor, Fii binecuvântat, domnule Rosewater, Sirenele de pe Titan, Leagănul pisicii, Breakfast-ul campionilor, Ocașul, Dick Chiorul ori Galapagos. Oricum, acest original autor, a-tipic chiar și pentru un fenomen, la rândul-i, extrem de atipic, cum este post-modernismul (grupând în America scriitori greu de alăturat: Barth, Barthelme, Pynchon, Coover, Gass), poate fi clasificat cu relativă ușurință în categoria marilor ludici ai prozei contemporane. Paradoxul, cultivat cu un cinism dulce-amăru, oximoronul, ridicat de la nivel de figură stilistică la rangul de procedeu

compozițional și aleatoriul unei ironii acide reprezintă câteva dintre trăsăturile definitorii ale prozei sale.

Dar, în tinerețe, pe când trudea la primele romane, Vonnegut a scris și publicat, inițial din rațiuni pecuniare, o serie de schițe și nuvele în reviste de succes, ca „The Atlantic Monthly“, „Collier’s Magazine“ și chiar „Ladies Home Journal“ („e rușine, mărturisește el, să fi trăit aievea scene dintr-o revistă pentru gospodine!“) ori „Playboy“. Povestirea Camera de alături, a cărei versiune în limba română v-o propunem în continuare, a fost, de pildă, publicată inițial în „Cosmopolitan“ (și reluată, apoi, în volumul antologic Bine-ați venit în cușca maimuțelor, Dell, 1970).

CAMERA DE ALĂTURI

Hardughia era împărțită în două de un perete subțire, prin care zgomotele de alături erau redade cu înaltă fidelitate vecinilor. În partea dinspre nord, locuia familia Leonard. Pe latura dinspre sud, familia Harger.

Cei din familia Leonard – soț, soție și un copil de opt ani – tocmai se mutaseră în apartament. Și, din cauza subțirii zidului, se certau cu voce joasă. Obiectul disputei era Paul, puștiul lor, destul de mare pentru a nu mai fi considerat un copil.

– Ssst, făcu tatăl lui Paul.

– Ce, am țipat eu? îi replică mama. Foloseam un ton absolut normal.

– Din moment ce eu îl pot auzi pe Harger scoțând dopul de la sticlă, cu siguranță că el poate auzi tot ce vorbești tu.

– N-am spus nimic de care să-mi fie rușine în fața cuiva, spuse doamna Leonard.

– L-ai făcut pe Paul „puștan“, îi replică domnul Leonard. Asta îl stânjenește pe Paul, dar și pe mine.

– Este doar un fel de a vorbi.

– Da, dar e un fel de a vorbi la care trebuie să renunțăm. Și am putea să încetăm și să-l tratăm pe Paul drept puști, mai ales în seara asta. Îi strângem mâna, ieșim pe ușă și mergem pur și simplu la film. Se întoarce spre Paul. Că doar nu ți-o fi frică singur, băiete?

– E-n regulă, răspuse Paul. Era un băiat foarte înalt pentru vârsta lui, subțire, având și o anume dulceață, puțin somnoroasă, a chipului său blând, moștenire de la maică-sa. Mă descurc eu.

– Pe dracu’! exclamă tatăl lui, bătându-l pe spate. Va fi o aventură!

– Mi-aș fi făcut mult mai puține griji în legătură cu aventura asta, dacă am fi putut aduce pe cineva să stea cu el, punctă mama.

– Dacă ți-e frică să nu-ți piară cheful de film, n-avem decât să-l luăm cu noi.

Doamna Leonard fu șocată:

– Dar filmul nu e pentru copii!

– Nu-mi pasă, spuse Paul împăciuitor. Motivul pentru care și eu vroiam să vadă anumite filme sau spectacole de televiziune ori să citească anumite reviste și cărți reprezenta pentru el un mister ce se cerea respectat, chiar dacă asta îl incita un pic.

– N-o să fie chiar o crimă dacă vede filmul ăsta, mai încearcă tatăl.

– Doar știi despre ce este vorba în el!, îl contrazise mama.

– Despre ce-i vorba?, o întrebă Paul inocent.

Doamna Leonard cerși ajutor cu privirea de la soțul ei dar nu primi nici o rază de speranță.

– Este vorba despre o fată care-și alege prietenii cei mai nepotrivii, încercă să explice evaziv.

– O, începu Paul, asta nu sună prea interesant.

– Mergem sau nu?, spuse nerăbdător domnul Leonard. Filmul începe peste zece minute.

Doamna Leonard își mușcă buza.

– Ei, bine! zise ea curajoasă. Închide ferestrele și ușa din spate, în timp ce eu îi notez numerele de telefon de la poliție, pompieri, cinema și de la doctorul Failey. În caz de nevoie, suni, dragă, nu-i așa?, se întoarce ea către Paul.

– Sunt ani de când e în stare să folosească telefonul!, urlă domnul Leonard.

– Ssst, făcu doamna Leonard.

– Îmi pare rău, se înclină domnul Leonard către perete. Scuzele mele!

– Paul, dragul meu, se interesă doamna Leonard, ce-ai de gând să faci în lipsa noastră?

– Ei, cred că o să privesc ceva la microscop, răspuse Paul.

– Dar n-o să te uiți la viermi!, se asigură mama lui.

– Prostii – numai păr, zahăr, piper și alte chestii din astea, încuviință Paul.

Mama lui se încruntă cu înțelepciune.

– Cred că e bine, tu ce zici, îl consultă pe domnul Leonard.

– Splendid, exclamă el. Cât timp piperul n-o să-l facă să strănute!

– O să am grijă de asta, îl încredință Paul.

* * *

Curând după ce părinții lui Paul ieșiră din casă, radioul din apartamentul familiei Harger începu să se facă auzit. Mai întâi încetișor – atât de încet încât Paul, în timp ce se uita la microscopul său, abia putea distinge cuvintele crainicului. Muzica era neclară, sunetele abia puteau fi identificate.

Paul se străduia să se concentreze mai degrabă asupra muzicii decât asupra cuplului de alături care se certa.

Băiatul examina prin lentila microscopului un fir din părul lui blond și, cu ajutorul măciuliei unui băț de chibrit, încercă să focalizeze imaginea mai bine. Părea un țipar maroniu strălucitor, acoperit cu pistrui acolo unde lumina cădea pe el.

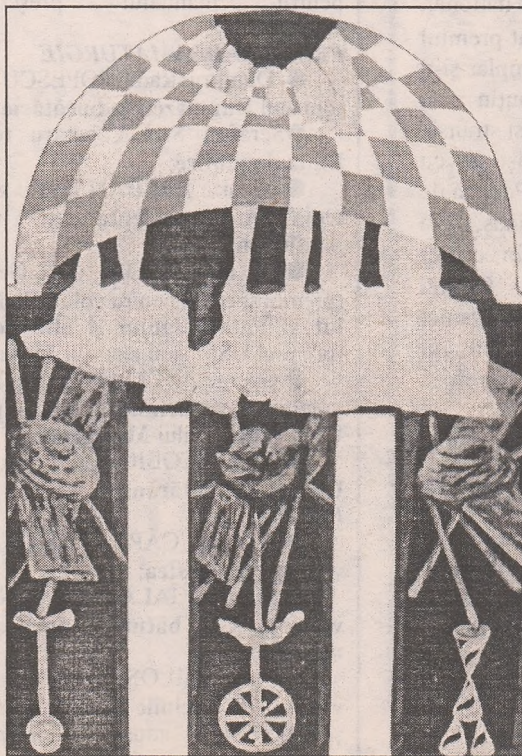
Alături, vocile bărbatului și femeii se azeau din ce în ce mai tare, acoperind radioul. Paul sucea butonul microscopului nervos, culisând lentilele obiectivului în sus și în jos deasupra firului de păr.

Femeia începu să țipe de acum.

Paul, exasperat, deșurubă lentilele, stricând microscopul.

Acum bărbatul țipă în chip de răspuns ceva oribil, incredibil de îngrozitor.

Paul luă o bucățică de pânză de șters lentilele din dormitorul său și începu să șteargă partea lor aburită și ciobită, după care le înșurubă la loc.

Dincolo, la vecini, totul se liniștise, numai radioul se mai putea auzi.

Paul privi la microscop din nou, încercând să distingă ceva în lumina lăptoasă a lentilelor deteriorate.

Dar lupta de vis-à-vis reîncepu, din ce în ce mai zgomotoasă, mai crudă și mai dementă.

Tremurând de nervi, Paul presără granule de sare pe glisiera microscopului.

Femeia urlă din nou, un urlat foarte urât, răgușit, otrăvit.

Paul răsuci butonul brusc la maximum încât glisiera cedă, spărgându-se în triunghiuri mici de sticlă ce se răspândiră pe podea. Paul se ridică în picioare, tremurând, vrând să strige la răndu-i – un urlat de disperare și de perplexitate. Lucrurile trebuiau să ajungă la un sfârșit; indiferent ce se întâmpla dincolo, **trebuia** să se termine.

– Dacă ai de gând să mai urli, dă radioul mai tare!, țipă bărbatul.

Paul auzi lipăitul călcâielor femeii pe podea. Radioul fu dat atât de tare încât bașii puteau fi auziți atât de distinct de parcă Paul s-ar fi găsit acum închis într-o tobă.

– Și acum, începu să se audă pe post, pentru Katy de la Fred! De la Bob pentru Nancy, care-i o dulce! Pentru Arthur de la cineva care se gândește la el cu drag de șase săptămâni! Din nou, formația lui Glenn Miller și vechiul lui șlagăr, **Pulbere de stele!** Dacă vreți să faceți o dedicație, sunați la Milton nouă-trei-o-mie! reți-l pe All-Night Sam, omul cu discursurile!

Muzica invadează casa, scuturând-o din temelii.

Paul se uită din nou la microscopul său, fără să mai vadă nimic de-acum. O senzație neplăcută i se răspândește pe toată suprafața pielii. Pentru o clipă avu viziunea crudă a realității: femeia și bărbatul aveau să se ucidă unul pe celălalt, dacă el n-avea de gând să intervină.

Bătu cu pumnul în perete:

– Domnule Harger, opriți-vă!, țipă el. Doamnă Harger! Opriți-vă!

– De la Ollie pentru Lavinia, îi răspunse All-Night Sam. De la Ruth pentru Carl, care nu va uita niciodată marșea trecută! De la Wilber pentru Mary, care-i singură diseară! Iată formația Saut-Finnegan întrebând **Dragoste ce-o să faci cu inima mea?**

Ușa de dincolo se trânti, umplând cu zgomotul ei un moment de liniște al radioului. Apoi, valul devastator al muzicii invadează totul din nou.

Paul sta în picioare lângă perete, neajutorat.

– Domnule Harger! Doamnă Harger! Vă plor!

– Nu uitați numărul! strigă All-Night Sam. Nouă-trei-o-mie!

Stupefiat, Paul se duse la telefon și formă numărul.

– WJD, răspunse operatorul de serviciu.

– Vreți să-mi dați legătura cu All-Night-Sam?, rugă Paul.

– Hello! răspunse All-Night-Sam. Acesta mânca și vorbea cu gura plină. Ca fundal, Paul putea auzi o muzică dulceagă, de fapt melodia originală pe care o difuza radioul de alături.

– Aș putea să fac o dedicație?, întrebă Paul.

– De ce nu?, răspunse Sam. Ai făcut vreodată parte dintr-o organizație considerată subversivă de Procurorul General?

Paul se gândi o clipă.

– Nu, nu cred, sir.

– Bun, dă-i drumul.

– De la domnul Lemuel K. Harger, spuse Paul.

– Care-i mesajul?

– „Te iubesc!“, zise Paul. „S-o lăsăm baltă și să luăm totul de la început“.

Vocea femeii se auzi atât de tare, patetică, încât răzbătu prin harmălaia radioului, însuși Sam putând s-o auză.

– Puștiule, ai probleme?, întrebă Sam. Ai tăi se bat?

Paul se temea că Sam va închide dacă acesta va afla că el nu face parte din familia Harger, carne din carnea lor, sânge din sângele lor.

– Da, sir, încuviință el.

– Și tu încerci să-i împaci cu ajutorul acestei dedicații?

– Da, sir.

Sam se emoționează de tot.

– În regulă, băiete, aprobă el răgușit. Îți voi oferi tot ce dorești. Poate că va servi la ceva. Odată l-am salvat în felul ăsta pe un tip care vroia să se împuște.

– Cum ați reușit? întrebă Paul fascinat.

– M-a sunat și mi-a spus că e gata să-și zboare creierii, iar eu i-am oferit melodia **Pasărea albastră a fericirii.** După care închise.

Paul așază receptorul în furcă. Muzica se opri și lui Paul i se făcu părul măciucă. Pentru

roza vânturilor

Juan Ramón Jiménez (Spania)

Complimentă

Inima ta și a mea
sunt două stânci înflorite
care împreună curcubeul.

Inima mea și a ta
sunt două lumi în flăcări
care împreună Calea
lactee.

Inima ta și a mea
sunt două valuri ce
zămislesc
privirea nemuririi.

În românește de
Petre Stoica

prima oară, fantastica viteză a comunicațiilor moderne devenise o realitate pentru el și era copleșit.

– Oameni buni, începuse Sam, cred că fiecare stă uneori și se miră ce naiba să mai facă el cu viața asta dăruită lui de bunul Dumnezeu! S-ar putea să vi se pară ciudat, căci eu întotdeauna am părut vesel, indiferent de ce era în sufletul meu. Chiar și eu mă mir, zău, cum de-am fost în stare! Și, apoi, parcă vine un înger care încearcă să-mi spună: „Dă-i bătaie, Sam, ceva e pe cale să se întâmple curând“. Oameni buni, tocmai am fost rugat să pun capăt vrajbei dintre un bărbat și o femeie cu ajutorul radioului. Bănuiesc că nimeni nu-i de acord cu glumele despre căsnicie! Lucrurile nu stau chiar așa de roz! Avem de-a face cu suișuri și coborâșuri, știți cum merg lucrurile astea!

Paul era foarte impresionat de înțelepciunea și autoritatea lui Sam. A avea radioul deschis la maximum abia acum avea rost fiindcă Sam vorbea ca mâna dreaptă a lui Dumnezeu.

Când Sam făcu o pauză retorică, alături totul se liniștise. Deja, miracolul funcționa.

– În ziua de azi, continuă Sam, unul din branșele mele trebuie să fie jumătate disc jockey, jumătate filozof, jumătate psihiatru și jumătate

inginer electronist! Așa! Am învățat ceva tot lucrând cu voi, minunații oameni de afară, și iată ce anume: dacă voi, oamenii, ați renunțat la orgoliu și la mândrie, n-ar mai fi pe lume divorțuri!

De alături se auzea un găngurit afectuos. Lui Paul i se puse un nod în gât, gândindu-se ce lucru minunat erau pe cale să înfăptuiască el și cu Sam.

– Oameni buni, reluă Sam, asta-i ce vroiam să vă spun despre dragoste și căsnicie. Este ceea ce trebuie să știe toată lumea. Și acum, pentru doamna Lemuel K. Harger de la domnul Harger „– Cu dragoste. Să ștergem totul cu buretele și s-o luăm de la capăt!“ Sam se înecă. Deci, Eartha Kitt cântând **Cineva rău a furat clopoțelul de la nuntă!**

Radioul de alături se închise.

Liniștea puse stăpânire pe lume.

Paul se împurpura de emoție. Copilăria dispăru și el se agață, amețit, de marginea prăpastiei numite viață – violentă, bogată, răzbunătoare.

Alături putu fi distinsă o mișcare cu târșăit de picioare.

– Charlotte, începu bărbatul stânjenit. Scumpo, îți jur...

– Te iubesc, zise ea cu amărăciune. **Să ștergem totul cu buretele și s-o luăm iarăși de la capăt!**

– Iubito, spuse bărbatul disperat, este vorba de un alt Lemuel K. Harger. Trebuie să fie vorba de un altul!

– Îți vrei soția înapoi? întrebă ea. În regulă, însă eu nu mai am chef să mai intru în pielea ei. Poate să facă tot ce vrea cu tine, Lemuel, bijuterie fără preț.

– Ea o fi sunat acolo, încercă să explice bărbatul.

– Poate să facă tot ce vrea cu tine, fustangiule alergând după două deodată, însă n-o să mai fii într-o stare prea bună atunci!

– Charlotte, lasă arma jos, o imploră bărbatul. Să nu faci ceva ce vei regreta după aceea!

– Totu-i în mâna mea, vierme!

Și se auziră trei împușcături.

Paul o zbughi pe hol, izbindu-se de femeia care tocmai părase în viteză apartamentul lui Harger. Era o blondă solidă, răvășită ca un pat nefăcut. Ea și Paul țipară uimiți în același timp: femeia îl agăță, atunci când băiatul dădu să fugă.

– Vrei bomboane? spuse sălbatic. O bicicletă?

– Nu, mulțumesc, răspunse Paul pițigăiat. Nu acum!

– N-ai văzut și n-ai auzit nimic! îi porunci ea. Știi ce pățesc trădătorii?

– Da, spuse Paul.

Ea scormoni în geantă și dădu la iveală o grămadă parfumată de șervețele de față, agrafe și mărunțiș:

– Ia-i, sunt ai tăi! Și-o să primești mai mulți dacă-ți ții gura închisă! Îi înghesui banii în buzunarul de la pantaloni. Femeia îl privi fioros și apoi dispăru în stradă.

Paul fugi înapoi în apartamentul lui, sări în pat și își trase plapuma până peste cap. În peștera fierbinte și întunecoasă a patului, începu să plângă fiindcă el și All-Night Sam contribuiseră la uciderea unui om.

* * *

Un polițist își făcu apariția curând și bătu cu bastonul său în ambele uși. Mut, Paul părăsi peștera fierbinte și întunecoasă și deschise ușa. În același timp, ușa de alături se deschise și ea, în cadrul ei făcându-și apariția domnul Harger, cu figura descompusă, altminteri întreg și nevătămat.

– Da, domnule, pot să vă fiu de folos cu ceva? Harger era un om scund, chel, purtând o mustață subțire.

– Vecinii au auzit împușcături, spuse polițistul.

CAMERA DE ALĂTURI

Urmare din pagina 21

– Daaa? se miră Harger. Își umezi mustața cu vârful degetului mic. Ce ciudat, eu n-am auzit nimic. Îl privi scurt pe Paul. Iar te-ai jucat cu armele tatălui tău, tinere?

– O, nu, domnule, răspuse Paul îngrozit.

– Unde-s ai tăi? îl chestionă polițistul.

– La cinematograful! răspuse băiatul.

– Ești singur acasă?

– Da, domnule, o adevărată aventură.

– Îmi pare rău de chestia cu armele, spuse Harger, sunt sigur că n-am auzit nici o împușcătură în această casă. Pereții sunt subțiri ca hârtia, însă eu n-am auzit nimic.

Paul îl privi recunoscător.

– Nici tu n-ai auzit împușcături, puștiule? mai zise polițistul.

Înainte ca Paul să poată răspunde, se auzi ceva în stradă. O femeie solidă, cu alură maternă, cobora dintr-un taxi, urlând din rărunchi:

– Lem! Lem! Puiule!

Femeia debarcă în foaier în trombă, o valiză lovind-o peste picior și făcându-i ciorapul harcea-parcea. Zvârli valiza și fugi spre Harger, înlănțuindu-l cu brațele.

– Am primit mesajul tău, dragule și m-am hotărât să fac ceea ce m-a sfătuit All-Night. Am renunțat la orgoliu și iată-mă aici!

– Rose, Rose, Rose – micuța mea Rose, începu Harger. Să nu mă mai părăsești niciodată! Se agățară unul de altul cu disperare și intrară în apartament clătînându-se, ca doi bețivi.

– Uită-te la halul ăsta de casă! spuse doamna Harger. Bărbații nu fac două parale fără femei. În timp ce închidea ușa, Paul putu să constate mulțumirea ei de a găsi mizeria îngrozitoare din cameră.

– Sigur n-ai auzit împușcături? mai întrebă polițistul.

Pumnul de bani din buzunarul lui Paul părea că a început să capete dimensiunile unui pepene.

– Nu, domnule, răspuse el sugrumat.

Polițistul plecă.

Paul închise ușa apartamentului său, se târî la el în dormitor și se prăbuși în pat.

* * *

Următoarele voci Paul le-a putut auzi de

dincoace de zid. Erau voci luminoase – mama și tatăl său. Mama cânta un cântec de leagăn și tatăl își da jos hainele. Mama fredona „Nani, nani, pușor” și constată:

– S-a urcat în pat cu ciorapii pe el.

Paul deschise ochii.

– Hei, băiatule, vrei să dormi îmbrăcat? zise tatăl lui.

– Ce face micul meu aventurier? întrebă mama.

– O.K., mormăi Paul somnoros. Cum a fost filmul?

– N-a fost pentru copii, pușor, îi explică mama. Dar ți-ar fi plăcut scurt-metrajul de la început, era despre urși, despre ursuleți mai ales.

Tatăl lui Paul îi dădu mamei pantalonii băiatului, ea îi scutură și îi întinse cu grijă pe spătarul unui scaun. Îi mângâie dragăstos și atinse grămăjoara de bani din buzunar.

– Buzunarele pantalonilor băieților! gânguri ea. Plini de misterele copilăriei. Să fie o broască fermecată? Un pumnal vrăjit de la o prințesă de basm?

Mângâie afectuos umflătura buzunarului.

– Nu mai e un băiețel, e ditamai flăcăul, o corectă tatăl. Și-i destul de mare pentru basme răsuflă!

– Nu te grăbi să zici asta, spuse mama lui Paul gânditoare. Când l-am văzut adormit în pat, mi-am dat seama ce îngrozitor de scurtă poate fi copilăria. Întinse mâna spre buzunarul umflat și oftă înțelept.

– Buzunarele băieților sunt pline cu tot felul de lucruri.

Luă conglomeratul de obiecte din buzunar și i-l puse lui Paul sub nas:

– Vrei să-i spui lui mami ce ai aici?

Obiectele căpătară conturul unei crizanteme mucegăite, având drept petale monede de unu, cinci, zece și douăzeci de cenți, precum și șervețele Kleenex mânjite de ruj. Și, din ele, se ridică, amețindu-l pe Paul, parfumul pătrunzător al moscului.

Tatăl adulmecă aerul.

– A ce miroase? întrebă el.

Mama își dădu ochii peste cap, complice.

– Tabu, mai spune ea.

Prezentare și versiune românească de Dan – Silviu Boerescu

Scriitori pe mapamond

● Născut în 1920 la Valladolid, Miguel Delibes a scris în jur de 15 romane, cărți de călătorii și despre vânătoare, domeniu care l-a pasionat în mod deosebit. De la prima sa carte, **La sombra del ciprés es alargada**, critica l-a considerat ca un deschizător de drumuri în „realismul social” care s-a manifestat în Spania la sfârșitul războiului civil. O mare parte dintre romanele sale, ca **Sfinții inocenți**, de exemplu, au fost adaptate pentru film și teatru. Amintim câteva titluri: **Sissi, fiul iubit**, **Cinci ore cu Mario**, **Șobolanii**. Miguel Delibes a primit în anul 1993 premiul Cervantes pentru întreaga sa operă, apreciată ca fiind foarte însemnată pentru perioada franchistă în Spania. Acel „realism social” care îl caracterizează este mijlocul prin care autorul a denunțat mizeria economică și umană. Cărțile sale pot părea uneori demodate, dar forța, sinceritatea și tehnica de adevărat maestru sparge barierele mediului și timpului, acum revolut, pentru a face loc evocării pregnante și actuale în linia celor mai actuale tragedii universale.

● Bernard-Henri Lévy a publicat în 1973 prima sa carte, **Bangladesh, naționalism și**

revoluție. Paralel, s-a angajat la Editura Grasset ca director al unei colecții, **Figures**, care avea ca scop prezentarea „noului curent filosofic”. Printre principalele cărți amintim: **Barbarie à visage humain**, **Le testament de Dieu**, **Le diabe en tête** (primul roman), **Eloge des intellectuels**, **La pureté dangereuse**. Această ultimă carte este o răzvrătire totală. Autorul este în primul rând animat de oroarea pe care i-o provoacă războiul. Revolta, da; războiul, nu. Revolta este considerată ca fiind singurul mod de a evita războiul. Cu un lirism romantic seducător, cartea dă o modestă dar eficientă lecție de democrație aplicată. Nimic nu este mai periculos decât să încerci să expulzezi dușmanul, spune autorul. Spiritul democratic constă în conviețuirea cu acesta, într-o permanentă luptă, fără să consideri niciodată partida câștigată.

● Didier Van Cauwelaert s-a născut la Nisa în 1960. După câțiva ani consacrați teatrului (a jucat Sartre, a pus în scenă Beckett, Anouilh și Ionesco) și radioului a publicat primul său roman, **Vingt ans et des poussières**, care a obținut premiul Del Duca. În teatru a pus în scenă în 1983 piesa

L’Astronome și Le Negre în 1986. După mai multe scenarii pentru televiziune și film a revenit în teatru în 1992 cu piesa **Les amies de ma femme** și, actualmente, lucrează la adaptarea unuia dintre ultimele sale romane, **Cheyenne**. **Un aller simple**, carte recompensată cu premiul Goncourt pe 1994, are ca punct de pornire un decret publicat în Journal Officiel. Decretul se referă la expulzarea imigranților. Autorul îmbrățișează ideea îndulcirii condițiilor de expulzare, care ar trebui să urmărească să-i ajute pe emigranți să-și regăsească rădăcinile, să-i sprijine în eforturile lor de a-și găsi de lucru pe pământul natal. În unanimitate, critica a subliniat umorul și virtuozitatea premiului Goncourt pe '94. În afară de stilul elevat, **Un aller simple** este o carte inspirată care tratează fără ezitare problemele fierbinți ale actualității. Sub aparența unei fabule dezinvolve este vorba despre realitate, de realitatea cea mai dură. În acest sens, este lesne de înțeles de ce Didier Van Cauwelaert a fost adesea comparat cu Marcel Aymé. Pe un ton alert, liber de orice prejudecăți el pare că se amuză scriind. Dar nu trebuie să se creadă că sub această atitudine aparent superficială se ascunde un diletant... Rareori vocația a fost atât de precece și obstinată ca la D. Van Cauwelaert care de la vârsta de 8 ani a decis să-și câștige existența prin scris. La 34 de ani când a obținut premiul Goncourt, autorul avea deja un sfert de secol de meserie în spate.

Marka Dona

A murit un tânăr mâniaș

de DAN GRIGORESCU

război, de pe frontul din Coreea, într-o lume rece și adversă. Dar piesa, va mărturisi Osborne, era plină de stângăcii (nu va fi jucată niciodată, iar autorul ei nu o va introduce în nici un volum de-al său de mai târziu). Nici cealaltă piesă scrisă în colaborare cu Creighton, **Epitaf pentru George Dillon**, nu a fost reprezentată vreodată.

Viața nu îl răsfășă. Compania teatrală pe care o crease împreună cu Creighton a dat faliment, piesele nu îi erau jucate. Resemnat, s-a întors la un repertoriu convențional, melodramatic, pe placul publicului. Până când, obosit de acest „servilism“ față de spectatori care voiau să-i dicteze ce și cum să scrie, s-a întors la Londra. Drama pe care a scris-o acum, **Privește înapoi cu mânie**, a fost mai întâi prezentată unor teatre din selectele cartiere din vestul Londrei, care au respins-o pe rând. A acceptat-o George Devine, directorul nou-createi English Stage Company, care avea s-o reprezinte la Royal Court Theatre, instituția căreia, cu cincizeci de ani înainte, îi dăduse un imens prestigiu marele regizor și critic shakespearian Granville-Barker.

Succesul a fost uriaș. Nu numai autorul, ci și regizorul Devine și doi tineri actori, Alan Bates și Mary Ure (soția lui Osborne) au devenit, de îndată, celebri. Filmul, realizat în 1957, va consolida celebritatea piesei și a dramaturgului. De atunci, în fiecare an, Osborne scria încă o piesă. Cea care a urmat după **Privește înapoi cu mânie** a fost scrisă la cererea lui Laurence Olivier, cucerit și el de succesul tânărului dramaturg; „compus cu febrilitate“ va mărturisi Osborne „sub presiunea lui sir Laurence care nu-mi dădea deloc răgaz“. **Comediantul** a accentuat atmosfera sumbră, deprimantă din drama anterioară; de fapt, abia acum, în 1957, după această nouă piesă, generația lui Osborne a fost numită „a mâniașilor“. Iar scriitorul avea să replice: „Da, sigur că sunt un mâniaș, pentru că nu poate fi decât mâniaș cel căruia îi pasă de ceilalți oameni și de nenorocirea lor“.

Mâniașe sunt mai toate celelalte piese ale lui Osborne; cu excepția, poate, a musicalului **Lumea lui Shickey** din 1959. Dar **Subiect de scandal și de îngrijorare** (singura lui piesă pentru televiziune, din 1960), drama istorică **Luther** (1961), cele două **Piese pentru Anglia** (în 1962, 1963), **Evidență inadmisibilă** (1964), **Un patriot pentru mâine** (1965), amara povestire dramatică despre ofițerul austro-ungar Alfred Redl, care s-a sinucis în 1913 după ce devenise spion, adaptarea din 1966 după **La Fianza Satisfecă** a lui Lope de Vega sunt toate scrise cu o nedisimulată aversiune față de convenționalismul de rutină, de lașitatea intelectuală, de confortul care respinge orice fel de angajare.

Chiar dacă lăsăm deoparte pamfletele lui ziaristice (de altfel nu foarte frecvente), Osborne s-a plasat întotdeauna în opoziție. O vreme, atitudinea lui, ironiile tăioase la adresa monarhiei și a Partidului Conservator au fost confundate cu dovezile unei ideologii de stânga. Dar, când polemica lui s-a îndreptat deopotrivă spre laburiști și, mai ales, spre partizanii stalinismului, el a fost identificat cu un militant (uneori izolat) pentru dreptatea socială și pentru

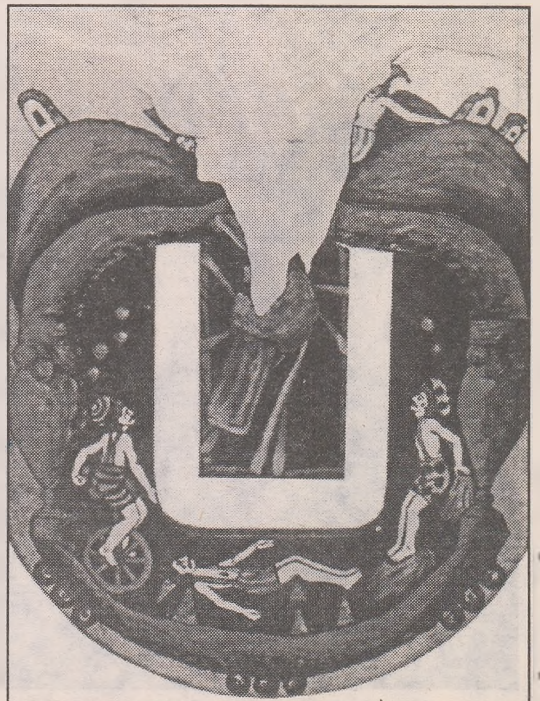
victoria spiritului liber împotriva tranzacțiilor politice de tot felul.

De fapt, e foarte greu să se stabilească anume care a fost crezul politic a lui Osborne. Cel mult, să se observe înflăcărarea cu care pleda pentru o existență eliberată de poncifuri, disprețul lui față de compromisuri. Și o anume nostalgie pentru Anglia de odinioară, pentru dulcea muzică a începutului de secol (în **Comediantul**), admirația față de nonconformism (în scenariile pentru admirabilele filme **Tom Jones**, din 1964, sau **Saga brigăzii de cavalerie ușoară** din 1968, amândouă regizate de Tony Richard, care regizase și versiunea cinematografică a lui **Privește înapoi cu mânie**).

Cu câțiva ani în urmă, el vorbea despre drama care i-a adus celebritatea ca despre „o scriere naturalistă“ și o privea cu neascunsă rezervă. Dar exercițiile sale de stil (brechtian în **Luther**, în sprijinul popularului teatru al lui Pinero, de la începutul secolului, în **Lumea lui Paul Shickey**, romantic în **Un patriot pentru mâine**, iacobin în prelucrarea după Lope) nu fac decât să adâncească senzația de crispăre în fața realității contemporane.

Nu a acceptat experimentele recente; a preferat formele tradiționale, pentru că voia ca „personajele să vorbească direct cu spectatori și să fie înțelese de ei“. Să se înțeleagă, de fapt, că adevăratul conflict nu opune personajele piesei între ele, ci pe protagonist și public. Voia să dea „lecții de sensibilitate“ și ținea să fie privit ca un „autor de piese morale“. „Teatru nu e distracție – scria el în prefața unei piese din 1975 – ci opoziția față de spiritele inerte“.

Așa încât a rămas întreaga viață – nu foarte lungă, trebuie să constatăm – un tânăr. Un tânăr mâniaș, despre care s-a spus că a fost cel mai mare constructor din istoria teatrului englez, de la Shaw încocoare.

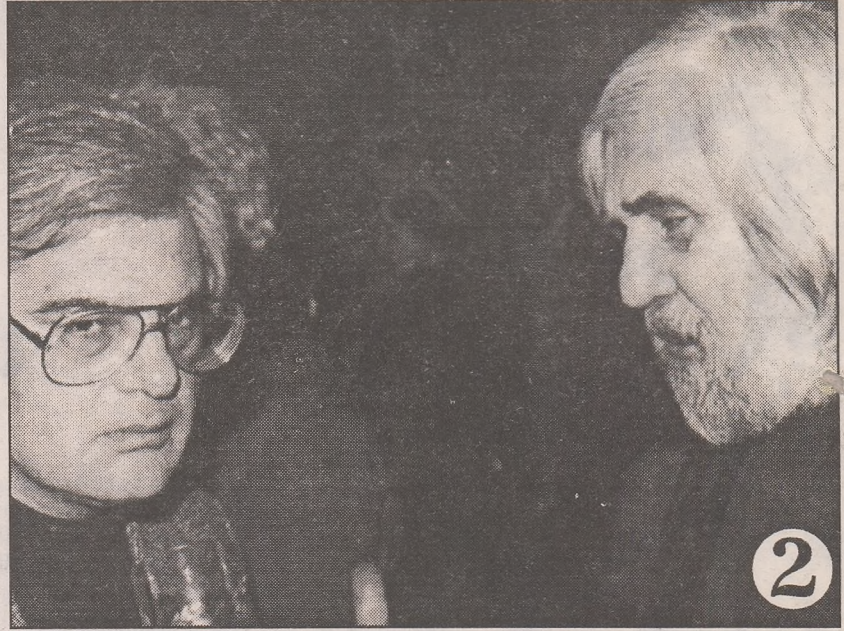

Iți vine greu să crezi că John Osborne a murit la 65 de ani. Chiar și în vremea din urmă, când o barbă țepoasă, cărunță îi năpădise obraji, el era privit tot ca reprezentantul cel mai proeminent al generației „tinerilor“ mâniași cărora li se daduse numele după titlul piesei lui, **Privește înapoi cu mânie**. De altminteri, ziua de 8 mai 1956, premiera acestei piese, a însemnat pentru aproape toți istoricii literaturii engleze data inaugurării unei noi epoci, a unei noi viziuni tragice. Autorul nu avea decât 27 de ani.

Se născuse într-o periferie săracă a Londrei: tatăl, descendent al unei familii venite din Țara Galilor, era un biet actor astmatic, îmbătrânit înainte de vreme, care juca pe scenele unor teatre improvizate sau, când era acceptat de patroni, la cabarete. Mama era chelneriță într-un bar și vorbea o înspăimântătoare engleză a mahalalelor proletare din estul Londrei. Copil firav, timid John Osborne nu a izbutit să treacă examenele de încheiere a școlii primare; la câteva săptămâni după acest eșec, tatăl lui a murit într-un spital al săracilor. Cu asigurarea primită, băiatul a putut plăti taxele de înscriere la un colegiu de provincie. Dar, asemenea copiilor din romanele lui Dickens (cu a căror soartă se aseamănă mult viața lui), detesta rigidul mânt britanic; atât de mult, încât nu a rezistat batjocurilor și înjosirilor la care îl supunea directorul școlii și i-a răspuns cu câțiva pumni în obraz. Firește, a fost exmatriculat și abia a scăpat de școala de corecție.

Toate acestea le-am aflat din autobiografia publicată în 1958, intitulată **I se spunea greierașul**. Din biografiile semnate de unii dintre cei mai de seamă critici englezi (a fost scriitorul contemporan despre care s-au scris cele mai multe studii), am aflat că, după ce a rămas vreme de doi ani acasă, a început, la 17 ani, să facă ziaristică, să scrie versuri și povestiri „foarte triste“. În 1948, urmând tradiția tatălui, a intrat în teatru: la început, ca supraveghetor al copiilor ce jucau într-o piesă „naivă și plicticoasă“, reprezentată în diverse orașe din sudul țării, apoi ca asistent de regie la un teatru din Sheffield.

Prima lui piesă, **Diavolul dinlăuntrul lui**, scrisă împreună cu o scriitoare obscură, Stella Linden, a fost jucată în 1949 de o trupă provincială, fără, însă, să atragă atenția criticii; rescrisă în 1962, când Osborne ajunsese o personalitate importantă a teatrului englez (piesa a căpătat un titlu nou, „**Plângând iubirea**“ de **Robert Owen**) a avut un succes de stimă și atât. Abia în 1955 va scrie o a doua piesă, **Dușman personal**, tot în colaborare, de data aceasta cu actorul Anthony Creighton. Subiectul era inspirat din drama tinerilor americani întorși din

1) Șerban Foartă și Ana Blandiana privind „Călcâiul vulnerabil“ al altora.

2) Petre Stoica îi explică lui Dan Cristea cum se cucerește un Mare Premiu la Botoșani.

3) Privind înapoi cu frenzie: Nicolae Manolescu și Constantin Țoiu.

4) Când nu traduce, Grete Tartler recită. Eventual, la Viena.

5) „Pe-un picior de plai“ (1957) – Teodor Balș și Arnold Hauser.

6) La Conferința Scriitorilor, Radu Albala doarme. Se pare că vorbește Valeriu Râpeanu.

